

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1963 чылда үндүлүштүгү

1963 ч. НОЯБРЬ 27 СРЕДА № 280 (5684).

Өрттээ 2 көп.

Күш-ажылчы тиилелгелерниң рапорттары

Күрүмгө тараа садарының планын ажыратканы-биле холбаштыр Пермь областың ажилчы чөвүлелиниң СЭКП Төп Комитети база ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели байыр чедирген. Областың тараажиылары Төрсин чурттуң шыгжамырынга 13 миллион 781 муң пуд тарааны урган. Новгород областың көдээ ажил-агыйының ажил-илчилери тараа болгаш картофель белеткелдериниң күрүмө планын хуусаа бетинде куусеткен. Олар күрүмгө 1 миллион 458 муң пуд тарааны болгаш 65 муң тонна картофельди саткан. Ол чедишкини-биле холбаштыр Новгород областың көдээ ажил-агыйының ажилдакчыларынга болгаш бүгү ажилчы чөвүлелиниң СЭКП Төп Комитети болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели байыр чедирген.

Күрүмгө көвөң садарының планын куусеткени-биле холбаштыр Ташкент областың ажил-илчилеринге СЭКП Төп Комитети болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели байыр чедирген. Белеткел пункттарынга 319 муң тонна көвөңни думжаган, ол болза 1962 чылда белеткенинде 37 муң тонна хөй болуп турар. Көвөңниң 80 кире хуузуун бирги сортна хүлээп алган. (СЭТА).

Контрольдуң күжү — массалыында

СЭКП Төп Комитетиниң ноябрь Пленуму партия болгаш күрүмө контролюн деңгем принциптерин каттап тургускан, контролюн чаз организиринга ажилчы чөвүлелиниң калбак массаларын кириштирериниң эрежок чугулазын айткан. Партияның бо айтышкынының амьдырада боттанышкынының төдөргай илерешкини болгаш партия-күрүмө контролюнга дузаалаар бөлүктөрүн болгаш постуларын чөй бүрдө тургустунган болур.

Бистин республиканың колхозтарында болгаш совхозтарында, бүдүрүлгелеринде болгаш туугуларында, албан черлеринде болгаш организацияларында партия-күрүмө контролюнга дузаалаар чүс-чүс бөлүктөр, постулар тургустунган болгаш ажылдап турар. Азыраачылар, албан-хазачылар, колхозчулар боттарының эки эки төлөөлекчилери — бүдүрүлгенин мурнакчылары, иденкейлик хөй-нигишчилери, коллективтериниң активисттери, принципалдык, хүндүткелдик кижилерин партия-күрүмө контролюн дузаалакчылары кылдыр депшиди үйдүргөппер.

Массаның улуг идегелин боттарыңче хандыккан улусчу контролерлар Коммунисттик партияның болгаш Совет чазактың директорлары амыдыралга чер-черде канчаар боттарың турарын контролдулар чүгүлгө болгаш алдарың хүлээлгенин күүседип турарлар.

Партия-күрүмө контролюнга дузаалаар бөлүктөр болгаш постулар контроль хөроңгө массалары калбаа-биле кириштирериниң эң-не таарыччалык хөвирлери болганын амыдырап боттыккан турар. Ол дугайың «Шынык» бөгүнү номериниң «Массалык контролю-биле» деп тускай аршында парлаттылган каш материалдар бестин чугулаан турар.

Бүгү-эвиледе үжүр-дузалык «Ас-Довурактың даг-дүгү» комбинатының туудунда парткурконтролюга дузаалаар бөлүк бөдүрүн туруп келгенинден бөрү кайы кире чугула ажилдары кылдыр келгенин дузаалаар бөлүктүң даргазы эш Бутондөз билип турар. Туугу материалдары, дериктерини болгаш механизириниң багай кагазгаан, ажаан турарының фактылары, амыдыраан ажылды кылган кылдыр бижээш, туудуга ашша-хөреңги богаралы чедирип турган чорударың бөлүк илереткеш, чугула турдуга биче өвөс дузалачыны көргүзүп турар.

Бли-Хем районун «Тилелге» колхозунда парткурконтролюга дузаалаар бөлүк планын ажылдап, көдээ ажил-агыйының чугула кампаниаларының үзүнде массалык хынадалары кылдып турар. Чижээ, дузаалаар бөлүк дүжүт ажаан алышкынының үзүнде келдиңнен шынарлы, тараа өөрүтүлгени үргүзүп хайгаарлап, өөң-биле анык аңдарылганын деңге чорударыңе кичөөңей салып, колхозчуларың идегелин принципалдык ажил-хөректери-биле шылазытырган.

Өвүр районун партия-күрүмө контролюнга дузаалаар бөлүктөр ажил-агыйларда мал кыштагалдыкынынга белеткелдин массалык хынадалар чоруткан. Районда дузаалаар бөлүктөрүн «Ыкыла тук» колхозта бөлүк эки ажылдап келген. Ол бөлүктүң дөштин контролюнгу түл-

нелинде колхозта, кыштагалышкын багай өвөс, чоруп турар. Дузаалаар бөлүктүң чедишкиниң ажилы колхозта партия организацияларының ууртуулганын улуу-биле хамааражып турар. Ол ышкаш, Бла-Хем районун «Бурунгаар» колхозунда, Кызылдың электростанциясында дузаалаар бөлүктөр шыкаш хөй-хөй бөлүктөр, постулар, улусчу контролерлар массалык контролюн дөштинин болгаш күштүвүнү үлөтөрчүлөп көргүзүп турар.

Улусчу контролюн көсүк кара болгаш дөштин дузалачыны чөй бүрдүрүңгө хөреңги. Ыччалза-даа чамдык черлерде дузаалаар бөлүктөрүн болгаш постуларын кара ам-даа көсүк өвөс болуп турарын айтыр хөреңге. Тес-Хем районда Шуурмактың райлөптүр комбинатының «Тес-Хем» совхозтуң ажылдында четпестер хөй турда-ла ажил-агыйы өвөс чоруктарың чагыс-даа фактыны миңа да бөлүктөр илеретпөө. Улуг-Хем районун «Х Улуг хурал» колхозунуң бөдүлгө турган В. К. Симоненко-ва бөдүнга болгаш колхозтуң ууртук ажилдакчыларынга хөй-хөй түңгүт ашканы артыкка бижип турганының фактыларын парткурконтролюга дузаалаар бөлүк колхозтуң ревизио комиссиясы-биле кады чүгө көбөйтүлгө деп айтырса чөгүр.

Контролюн соорулазы четпестерин бөдүрүбөс дөш баш уур хөреңге алыры болур. Мынды түрбүжө чамдык дузаалаар бөлүктөр болгаш постулар оперативтик өвөс, озаалап аңдепир таварылгалар өвөш өвөс. «Сут-Хөл» совхозтуң Алдан-маалды салырының 911 га таразы болгаш кукуруза сугтарбаанында кадып калганын совхозта дузаалаар бөлүктүң даргазы эш Урек мичин билип турар. Бир өвөс дузаалаар бөлүк сугтаргылыгы чөгүрү үзүнде хынаан болза, ол тараа сугтаган кадып калбаан турар ийи.

Мынды чоруктары парткурконтролюга дузаалаар бөлүктөрүн болгаш постуларың келжигүшери чүгө көрбөй турарың?

Ол чоруктар бича чамдык бөлүктөрүн инициативанын дерикчилдиң, колхозунда-ла партия организацияларының ууртуулганын четпезинде, контролерың чөгүрү-биле дөштинин турарыңдан болуп турар.

Контролерың үнүңе дыңнагыр болуп, оларның медээлерин болгаш саналдарын кичөөңейлип көрүп, илереттинген четпестерин чөгүрү үзүнде уузткаары — улусчу контролерларга деткиме болур болгаш парткуруду эсүзү-ла дөштин бөдүрүр.

Парткурконтролюга дузаалаар бөлүктөрүн, постуларын база түе-түе контролерың дуржулазын солдустулары, оларны өөредип, ууртууру, деткири — партия-күрүмө контроль комитеттериниң, партия болгаш совет организацияларының чугула соорулазы болур.

Партия-күрүмө контролюн бүгү улустуң массалык контроль бөдүрүрүр да бөлүктөрүн болгаш постуларың ажылдынга массаны улам-ик калбаа-биле кириштирер, хөй-ниги организираларының ревизио комиссиялары-биле, хөй-ниги контролерларды-биле, чер-чер Советтериниң доктаамал комиссиялары-биле бир дөштин ажилдары эрежок чөгүрүлгө.

Чехословакияның партия-чазак төлөөлериниң чедип келгени

МОСКВА. (СЭТА). Чехословакияның Социалисттик Республикасының партия-чазак төлөөлери ноябрь 25-те Москвада чедип келген. Чехословакияның Коммунисттик партиясының ТК-зының бирги секретары, Республиканың президенти Антонин Новотный төлөөлери баштап чоруур.

Внуково аэродромга төлөөлери эштер Л. И. Брежнев, А. Н. Мосыгин, Н. С. Хрущев болгаш еселер-даа уткуп алган.

ЧССР-ниң ССРЭ-де элчини Оларих Павловский болгаш чехословакия элчини чериниң амылдамчылары утканнарның аразынга бар турган.

ЧССР-ниң партия-чазак төлөөлери-биле СЭКП ТК-га ужуражышының

Ноябрь 25-те СЭКП ТК-га эштер Н. С. Хрущев, А. Н. Мосыгин, Ю. В. Андропов, М. А. Лесечко, П. Ф. Ломано, Н. С. Патолчиев олар эштер А. Новотный, И. Ленарт, О. Шумунен, О. Черник болгаш Ф. Гомоуз олар-биле ужурашкан.

Ужуражышкын үзүнде ССРЭ биле ЧССР-ниң аразында экономиктиң кады амылдамчылары улам ыңай хөгжүдериниң айтырыгыларының талазы-биле, а ол ышкаш ийи талаларың сомуурган турар өскө-даа айтырыгыларының талазы-биле бөсөдө болган.

Ук ужуражышкын найыралдык болгаш хүндүлөчел чоруткун, чугулашкан айтырыглар талазы-биле үзөл-бодаларың бурун чагыс эвинин байдальгына эртен.

ЧССР-ниң ССРЭ-де элчини О. Павловский болгаш ССРЭ-ниң ЧССР-де элчини М. В. Зиянин ужуражышыныңга база киришкен.

СЭКП ТК-ның ОНЗА ЧУГУЛА ТУДУГДАН График үстүр чедип турар

Ноябрьның 25-те Бүгү-эвиледе онза ужур-дузалык туудуга фабрикамың кол корузуңуң 18.000 дөмдөгөдө дерик-хөректелериниң монтажтары доозар кылдыр көрдүңгөн турган. Беш хонуктар бурунгаар бо дөмдөгөдө сортоокалар тургузулганын кылдып турар монтажниктер бригадаларың ууртукчузу Тимофей Точичкий ук онаалары айтыткан хуусаазында доозуптар бис деп бүзүрелдин-биле медегелен турган. Ыччалза-даа коллективтик ажил-хөректери бригадириниң ол сөстери бадькавайы барганын хөреңгелен турар. Доктааттылган хуусаазында кылдыр ужуражы ажилы олар доозуп шыдаваннар. Ону бригадир электрэнергия чөк болганында канчаар аппараттар эзеп каш шактарда ажил чөк турганында деп чылдак тырттарың орадалжып турар. Оң бир чылдагымын, мурнуңа үңгөн хун дөмдөгөдө ноябрьның 22 болгаш 23 хүнеринде бригадалык келжигүшериңиң чартык кезин амылга үнөйи барганын бижип биждинир болгай. Анык шыраак боллар ол хүнерде ажил-хөректө болганчок-ла шалтык-моодак чедир бергилээр кылдып карага азымканнар. Харин өөң ужурунда даг-дүгү арналар фабрикамың кол корузуңга «Сибирьстрой» участокуң кылдыр ужуражы база бир сөөмгү ажилдарың комиссияга дужаары үзүлгөн.

Ол-ла хун № 2 участокуң (начальник эш Хохонин) туудугулары ТЭС-фабрика участокуңа чылдыг дөмдөгөдө монтажтарын бөлөк ажилдарың доозар ужуражы турган. Ол хуусаага доозур күүсетиптир болур турган. Ыччалза-даа ол хуусаага база-ла үзүлгөн. Туудугулар ол хуусааның үзүлгенин азы-бүрү «бөттү» чылдаганнар-биле: төлөөлекчилериниң чагылары, улустур бүдүрүлгелериниң комбинатының бөлөк дөштин демир-бетон чагыларың шынар чөк болганы, механизириниң доозуу-биле амылдамчыл турганы дөш чижектиң чүлөлдө деп чугулап турарлар. Ол база-ла шын. Ылаңгы белеткел ажилдарың чорударыңа краннар чедиптир улажып шалтыкчы болуп турган. Ол краннары өскө объекттерге аппараттар азы үрели берген үеде туудугулар ажил чөк амаа турар ужурга таваржып турганнар. Ыччалза-даа күш-ажылды сын организиралган болза, мынды чорук болбайн барып болур; чагылар тургузуп турган ол ажилчыларың ону тургузар улажып оңгарлар казарың чөйрүлүп болур турган.

Мурнуңагы хун дөмдөгөдө айттып турганы шыкаш амылдамчыл киирер комплексиде керээ Эсугаар ажылдап турар организиралардан эш Редькоңуң ууртуп турары «Сибирьстальконструкция» участокуң коллективни хожудап турар. Ноябрьның баштайгы ийги ол хонуунуң онаалдарың ол чүгө 13,2 хуу күүсеткен. Монтаж ажилчыларың дүвүрп, боттарың бүгү күштериң болгаш курлавырың хожудайгай чоруктан уштунар дөш салыр деп илдеп турган. Ыччалза-даа ол база-ла мынды өвөс болган. Амгы үеде «Сибирьстальконструкция» участокуңда ажилдар колдуунда ара соксаан. Чижээ, монтажчылар төп септеге мастерчаларың корузуңуң дөштин шымыгыларың колонналарың болгаш ооргаларың тургузарыңче амга чедир өгөлөп кирбөөн фактың чүмүң-биле таймылгырап болурул. Ол дээрге шүңөпчө болгаш харымыңга чөк чорук-тур. Ажылдамчыл киирер комплексини дужаарың хуусаазы хөй өвөс, чүгө 29 хүнер арткан. Хожудайгай чоруктан уштунар үе келгендер. Ажылдамчыл киирер комплексиниң объекттеринде туудуг-монтаж ажилдарың доозарыңгың графиги Эсу барымдалаап хүлээп алдыңаң графиги өвөс-ле болгай. Ол графиги «Түс даг-дүгү туудуг» эргееяңиң болгаш мында керээ Эсугаар ажылдап турар организираларың төдөргай байдалдарың болгаш аргаларың өөрөңи көрүп тургаш тургускаан. Ыччалза ажил бүрүзү күштериң бригадалар болгаш оларның кирижчилериниң бөдүр болур. Канды-бир участокуң бөдүңүң ажилың айтыткан хуусаазында күүсетейи баары туудугуң ийги графигиң үрөп турар. Устүлдө айтыткан чижектер амылдамчыл киирер комплексиде байдалың дүвүрчиг болуп турарын хөреңгелен турар. Туудугулар болгаш монтаж ажилдакчылары ала-чагыларлашкындан ам-лаа уштунар шыдавай турарлар.

Пленумунга уткуштур Кара-хөлчүлөрүң чедишкини

Бо хүнерде совет ажилчериң кичөөңей болгаш ажил-ижи партияның Төп Комитетиниң декабрь Пленумун төлөтүп уткууругче үлгүлүгөн. Ан-сеткилди кижжи бөдүрүлгө калдык-ла бир күш-ажылчы бөлүк Пленумга өвөнөөр дөш каш дакпыр күженишкинвер-биле ажилдап турар.

Ирак эжим, тайга ортуңда «Кара-Хөл» колхозтуң эр, хөреңгелен колхозчулары, малчылары күрүмгө эйт, сүт садарының планын ажыраткыткен. Кула-Аскыра коммунисттик күш-ажылчы фермалы деп бөлүк атты чедип алыр дөш демисежиң турар ферманың коллективтик чаз хүлээлгени алган. Ол чыл түңүзүңгө чедир Төрсин чуртка 10 тонна сүтү, Пленумун ажиттынар хүнүң таваржып оң 7 тонназың күсүдир дөш хайнышкының ажилдап турар.

Төрсин Коммунисттик партиясың ТК-зының Пленумунга төлөтүп ужуражырың көдөңиң бөдүңүң ажил-илчилериниң өң чугула соорулазы. Мен ол айлар тургузуңда ийек

бүрүзүңдө 900 килограмм сүтү саап алган мен. Пленумун ажиттынар хүнүң таваржыптыр 1000 килограмм сүтү саарын шиптирелөөн мен. Ол — маң бөлөм болур — деп, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң депутаты Антонина Хомушкү бөзүрелди-биле чугулаан турар.

Бо чылын белеткелдиниң мал чөй өвөш, кол-кол одаларың озу багай үңгенин барымдалааш, курлавыраан черлерде 7 чаз немеде кыштагаларың кылган. Ол ышкаш кодаларың шөв малын 250 — 300 баш чедир өвөздөйп тургускаан. Кара-Хөлдүң чамдык черлеринде хар кылын дүжүпкөн. Ам мынды черлерде мал чөй сөөртүрүп хайнышкының организиралган.

Колхозтуң бүгү мал 67 кодаларга кыштагы көрдүңгөн. Ында мал кажаларың септелгени колдуунда доозулган. Кыштагалышыңга Суупкага бөт-орулга-чарыгалык хөй бригадалар (бригадир эш Гачей) ки белеткелдиң кирген.

Малчыларың амыдырал-чурталгазынга кичөөңей салышкыны бо

колхозта мурнуку чылдардан эзеп өкжөөн. 42 кижжи балдында чурттан турар. Малды кол турлагаларында 2 кызыл булдуңу дерип тургускаан.

Колхозта партия, комсомол организиралары малчыларың өөредилгениңе кичөөңейиң экижиткен. Аныктарың келжөки школарыңда 71 кижжи, Кула-Аскыра фермасында 17 малчылар келжөки школарың салырында иденкейлик өөриңиң турар, бөт-өөредилге-биле 16 малчылар өөриңиң турар. 3 бөт-орулга-чарыгалык хөй бригадаларда зоотехниктиң өөредилгени организиралган. Олар мында малдык уксааның экижилер, өөң ажаалда, чөмгөрүлгени чорударың дугайың өөриңиң өгөлөй берген. Партия организираларында 43 агитаторларың хөй кезин малчылар өртүзүңга тайыбур-массалык ажилды доктаамал чорудуп турар.

Бүзүк-бүзүк малчыларың аайы-биле 4 удаа малчылар хүңт эртек. Апаа садгыжылар, өмчилер, башкылар эки дузалашкан.

О. МААДЫР.

«Сельхозтехника» Таңды каттыжышыныңың журналистың ажилчыны слесарь-тракторист И. И. Кибанов бо чылдык дүжүт ажаан алышкыныңың изиг-тулук хүнеринде «Сурпак» совхозка эдикчи-мастер болуп амылдаан.

Ам эш Кибанов бүдүрүлгө планын И10—120 хуу куусетпашка, чакы хову ажилдарыңа техниканы белеткел, тракторларың септел база шөпөл турар. ЧУРКУТА: И. И. Кибановтуң трактор септел турары. Фото С. ФЕОКТИСТОВУУ.

ДАШТЫКЫДАН ДОПЧУ МЕДЭЭЛЕР

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы, мындаагылар Н. С. ХРУЩЕВКА МОСКВА.

Хүндүлүг дээрги Дарга. Президент Кеннединиң айыкка таварышкан өлгөңи-биле холбаштыр Силерге илергейткен кажымдалыңар дөш өөрүп четтиришкини Силерге америк улустуң мурундан илергейлериң күзөөн ийик мен. Президент Кеннединиң бүгү күженишкинери тайбыны болгаш улустар аразыны айтырыгыларың тайбын таарыштыр шиптирелериниң хөроңгө база Совет Эвилели болгаш Каттышкан Штаттарың кириштирбөөн, бүгү чурттарың аразында харылааларың экижилерге бараан болган. Ол соорулааларың чедип алырчыне чүткүлү тургүлчүлөр бөдөлдө мен.

Линдон Б. ДЖОНСОН.

1963 чылдың ноябрь 24.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазы, мындаагылар А. И. БРЕЖНЕВКЕ МОСКВА.

Хүндүлүг дээрги Президент. Америк улуска таварышкан ажылдык чидарың — президент Кеннединиң өлгөңи-биле холбаштыр илергейткен Силерин кажымдалыңар болгаш совет улустун кажымдалы дөш Силерге өөрүп четтирдим.

Линдон Б. ДЖОНСОН.

1963 чылдың ноябрь 24.

А. И. Микоян Вашингтонда чедө берген

ВАШИНГТОН. (СЭТА). ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. И. Микоян ноябрь 25-тин эртенинде Вашингтонда чедө берген. А. И. Микоянның ужулуп четкени «ИЛ-18» федерал совет агаар лайнери хөвөрй чөгүңдө Эндрюс деп шөрг-агаар баазыңга хонуккан.

Аэродромга А. И. Микоян АКШ-тың күрүмө секретарының ораалакчы А. Гарриман, күрүмө секретарының тускай дузалачыны Л. Томпсон, күрүмө секретарының европа хөректериниң талазы-биле дузалачыны ораалакчы Р. Дэвис, Совет Эвилелиниң элчини А. Ф. Добрыня даштыкы салгы министры

ниң бирги ораалакчысы С. А. Борисов, а ол ышкаш совет элчини чериниң ханы амылдамчыл ажилдакчылары, америк болгаш даштыкы журналисттер уткан.

Аэродромга А. И. Микоян дарында медегелдиң кылган: АКШ-тың шыгарыгай күрүмө ажилдакчы АКШ-тын президентиниң Джон Ф. Кеннединиң хөвөрүлгө киржири-биле Совет чазактың болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущевтуң дааскалың Эсугаар чедип келген мен.

Совет кижилер президентиниң айымыңга таварышкан өлгөңиниң ханы-зы-биле кажымдал, ол аар чидиргиле холбаштыр америк улус-биле

кады кажымдап турар. Джон Кеннединиң Совет Эвилелинге улаж күрүмө ажилдакчысы кылдыр билип, ону хүндүлөп турган. Ылаңгы маргалдаалык айтырыгыларың шиптирелеринге болгаш бистин чурттарың бирин президентиниң хөй күженишкинери салып база бөдүңүң салышкыны кырген чоруу хүндүлөдөй болуп турар.

Мөчөөн президентиниң №-бүлөсинге, АКШ-тың чазанга болгаш бүгү америк улуска кажымдалы салгы сеткилдик эң ханымында илергейлериң күзөп түр мен.

Дж. Кеннедини хөөржүдеринге келген даштыкы төлөөлекчилер

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Дж. Кеннедини хөөржүдеринге киржири-биле даштыкы күрүмелериниң төлөөлекчилери: Францилин президентиниң де Голь, Эдвардтун ыгыгуур салгыччы Филипп болгаш Англияның

премьер-министри А. Дуглас-Хьюм, Германияның Федеративтик Республиканың канцлери Л. Эрхард болгаш Барыин Берлинниң бургомистри В. Брандт, Японияның премьер-министри Х. Икэда, Филиппинерниң

президентини Д. Магалага, Камбоджаның премьер-министри Нордом Кантол олар Вашингтонда келген дээрин Ак бажыңдык паралага талазы-биле секретары П. Салнджер дөшкөткөн.

Джон Кеннедини хөөржүпкени

ВАШИНГТОН. СЭТА-ның корр. В. Ванденкоңуң болгаш Г. Девенкоңуң дамчыдып турары бола: бөгүн — Каттышкан Штаттарың президентини Джон Фитцджеральд Кеннедини хөөржүдериниң күвү.

Джон Фитцджеральд Кеннедини бөдөңүлөп «агүрүн чорукту бүгү америк улус ханы кажымдал-биле» чурттан арттырып турар. Америк улустун ханы кажымдалың бүгү делегейин улустары үлөйүп турар.

Өлгөн кижиниң Капитолий ретондизинде салган мага-бот хааржаан кижилер даяны атыс экен турган. Шүңүшкан кижилер чагыс миңтаала-даа уруктабес. Президент Кенне-

динге өөлдүгү Эуалады кылдыр болгаш өөң-биле чардыр дөш келген кижилер бүгү Американы төлөөлөп турар. Чурттуң бүгү-ле көзөктөрүңдө, бүгүлө штаттардан американнар Вашингтонга четкилеп келген.

53 чурттардан Вашингтонга четкилеп келген албан төлөөлекчилери американнар-биле кады президент Джон Фитцджеральд Кеннедини хөөр хааржаанта барган. Хөөржүлгө хөөр Эвилелинде ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазыниң бирги ораалакчысы А. И. Микоян чедө берген.

Эртенгиңиң 10 шак 30 миңтаала турда, Капитолийге өлгөн президент

тиниң кадайы Жаклин Кеннеди, а ол оң-биле президентиниң акылары Роберт биле Эвара Кеннедилер чедип келген. Эзоп каш миңтаалаар эртекте шөргиниң бүгү хөвирлериниң төлөөлекчилери президент Кеннединиң мага-бот хааржаан ретондизе салган черинде дүжүрп болгаш шалгы гимиңизиниң чагылызын аада-биле оңу Капитолийдин үндүрүп чорупкан.

Алды аты кошкан үгөр-бөө лафетиниң кырынга мага-бот хааржаан кылкан. Мага-бот хааржаан АКШ-тың күрүмө түгү-биле шыккан. Каттышкан Штаттарың күрүмө ажилдакчылары олардан автомашиналар чыскалдып тургулашкан. Баштайгы ма-

шинада — президентиниң акылары-биле Жаклин Кеннеди.

10 шак 50 миңтаала турда кажымдал чорукуну Ак бажыңче шпегей шимчеп чоруп өгөлөөн.

Өлгөн президентиниң мага-бөдүн сөөрткөн казындап кожу Ак бажыңдык соңу талазы булдуңуңа чедип келген. Өлгөн президентиниң кады, оон акылары болгаш чөк төрөдери автомашинадан үңгөн, президентиниң мага-бот хааржааны оюнга бир дугаарында тур

МАССАНЫҢ КОНТРОЛЮ-БИЛЕ

ПАРТИЯ-КУРҮНЕ
КОНТРОЛЮНГА АРЫН

ФАКТЫЛАР КИЧЭЭНДИРИП ТУР

Совет күрүнениң дээди органдарының айтышын-шиптирлерин, ылангыя дурум-хойлуларын хажыч чокка сагып күүседий ууртукчу-даа, анаа-даа хамзааты бурдунуң ыдынтыг хүлээлгези дээрси билдингир. Ындыг турбуме, бистич чамдыг ууртукчу амылдакчыларыбыс боттарының пратитиктиг амылынга хамыдышыкынарны болгачок-ла кыла наалкан тургулаар.

Совет күрүнениң дурум-хейилдерин чамдыг кижилеринң таалаандан хажыдар чорун, колдуунда ийи язы байдалга илеретинип турар. Бир чүүлүндө, улус амыл-агыяның тус-тус адырларын эргелеп башкарарынга камаарышкан ниити-даа, аңгы-аңгы-даа хойлуларны, дондаалдарны чамдыг ууртукчу амылдакчылар билбесинин, азы эки шижээдип албаанының харазы-биле хамыдып турар. Мында онза хоралыг чүөс чок, чүгө эйзе, олар илөөтүмүрүндө чогуру сургаалданы алгаш ийикпе харысалганы хүлээлгеш, өн көзөмчө ак, түңнелди үндүргеш, томарыбар, хажыдышыкыны мыкыстаар. Ийи чүүлүндө, чамдыг ууртукчу амылдакчылар бүгү-нигиге билдингир, хажыдып болбас хойлу-ну, дондаал-шиптирни биле-турала, бодунуң эрге-дуузалын ажылап, наанды-бир үндөйи чок чылдаган тыртып, «биле ол-ла кыйнап, билбесе хамзаат эвес» кылдыр бодааш, сагышты-биле хажыдыр чүүлдер тургулаар. Амы-

дыралдыг практиказындан алыр-га, сөөлү таварыгалар колдоп турар.

Маңаа хамарыштыр мындыг ийи чимекти ап көрзөл. Кызылда халдавырлыг аарылар диспансериниң кол эмчиси Е. В. Шаноева, Кызылда күрүнениң педагогика институтунуң ректору А. Ч. Кунаевлар элзэн иш чылдарда амылдап келген, дуржулгалыг болгудег ууртукчу амылдакчылар болгай. Ынчаарга оларның кайсы-даа «Чангыс албан черинге кижилерни дакпырадып амылдадыр болгаш оларга артык шалың тейлээр чорунту дугайында» СССР-ниң Министрлер Чөвүлениниң 1959 чылдык декабрь 10-да үндүргөн доктаалын эки билер турганар. Ынчалза-даа, халдавырлыг аарылар диспансериниң кол эмчиси Е. В. Шаноева он доктаалды сагышты-биле үрөп, ук диспансериниң амыл-агыг эргелекчи Чертыков, санитарна Асачикова оларны үр үеде еске дуужаалдарга дакпырадып амылдагылашаан, сметада көрдүнгөн шалыңдан амыр 535 рубль түңнү артын шалыңны бузуртуп төлөп келгени илерзэн.

Кол эмчи Е. В. Шаноеваның үүлгелери оң-биле доозубаан. Чүл дие, диспансеринң столөвзынга белетизин чөмөрчөгүн арты-биле өстүрүп чөмөгөрн ийи улуг хаваны күрүнеге дуужааар, оларның өртзөн дурум бузгаар чарыгдарының улуу, харын оларны соктургаш, боттарының амылдакчыларынга чим

өртөк-биле базарлап сатпышаан, эт өртзө 256 рубльди найы-хаммак чок чашкынап, оң иштинден 17 рубльди бир амылдакчы-зының терүттүнгөн хүнүнүң доюнга чарыгдан болган.

Институттун ректору А. Ч. Кунаев Совет чазактың үстүндө айткан доктаалын база-ла үндөйи чок чылдаганнар тыртып, каржызы-биле хажыткан. Институттун столары Новеленко, кадрлар талазы-биле инспектору Фаин болгаш еске-даа чамдыг амылдакчылар смета бузгаар доктааттырган шалыңныг турбуме, оларны база-ла еске дуужаалдарга дакпырадып кирибишаан, элзэн наш айларның дургузунда оларга нитизи-биле 604 рубль түңнү артык чарыгдалды дурум чокка үндүргени илерзэн.

Бир эвес үстүндө организацияларның ууртукчулары айтырыгы шиптирлериниң чимгин харавайн, күрүнениң чангыс аай саң-хөө чурумун шыңгыы сагаан болза, күрүне нарманындан ынча хөй артык чарыгдалуу чогуру биле үнес ууртул турганы билдингир. Ынчаарга ол организацияларду күрүнениң контроллары болуп, кол бухгалтерлер шилер Булатова (халдавырлыг аарылар диспансеринде), Лошнова (пединститутта) олар база-ла маңаа харысалга чок болуп, ууртукчуларының айындан эртейин барганы элдептиг.

Кызыл хоорайның партия-курүне контролунуң комитеди бодунуң

элчеглиг хуралынга үстүндө эдаан организацияларда күрүнениң саң-хөө чурумунуң хажыдышыкыны чугаалашып көргөш, халдавырлыг аарылар диспансериниң кол эмчиси эш Шаноева, кол бухгалтер эш Булатова оларның шалыңындан демги дурум чокка чарыгдалтынган күрүне хөрөнгизиниң чамдыг незинин төлдеттирин шиптирлээсн, а пединституттун ректору эш Кунаев хыналда үезинде илереттинген хажыдышыкыны эдер талазы-биле далаштыг хемчеглерин ап, буруузун амыл-биле билкингенин барымдаалааш, комитет энда доктулда бээр-биле кызыгаарлаттыган.

Бо информацияның түңнелинде чүңү чугаалап болуур? Нандыг-даа буруулуге ийикпе албан чөмөрчөгүн ууртукчузу кижи бодунуң эрге-дуузалын соора амылгап, Совет күрүнениң хойлуларынга карыштыр чөмөгейиниң-даа чажыт үүлгедиг кылдыр болза, ындыг кижи ам улусчу контролдуң несиң караандан, дымнагыр кулаандан дашкаарлап шыдааыс дээрзин үстүндө фактылар кичээдирип турарын билзе чогуур.

А. КЫЗЫЛ-ООЛ,
Кызыл хоорайның партия-курүне контрол комитетиниң кежигүңү.

Партия-курүне контролунга дуужаалар хөй-хөй бөлүктөр Кызыл хоорайның бүүдүрүлгелеринде, туудуг болгаш транспорт организацияларында, албан

чөмөрчөгүндө амылдап турар. Кызылдын электростанциясында эш И. Е. Фетисовка даргалаткан дуужаалар бөлүк хоорайда эки амылдап турар бөлүктөрүн бирээзи.

ЧУРУКТА: партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүктүн даргазы И. Е.

Фетисов (оң талазында) бөлүктүн кежигүңүнери эштер А. М. Горбунов, Т. А. Воронцова, А. И. Григорьев олар-биле элчеглиг хыналда дугайын чугааладып тур.

Фото С. ФЕОКТИСТОВТУУ.

Кол чүве—четпестерни болдурбазы

Бүгү-өвүлдөгө ужу-дуужаал «Тыва даг-дугу» комбинаттың туудунда партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүктүн составы колдуунда-ла мурункагы амылчылардан, туудугчулардан, албан-хаакчылардан тургустунган. Дуужаалар бөлүктүн алгында 74 кижи составтаг 15 постулар туудунуң бүгү уюштурулууда, бүүдүрүлгелеринде тургустунуулаан. Бөлүктүн 7 ийи составтаг бөвөү болгаш 4 секторлары база тургустунган.

Туудуг материалдарын камнап, чарыгдалууларынын болгаш дерялгелерин кадалааш тууралыг амылчылар, автодотспортту амылчылар тууралыг хыналданың дуужаалар бөлүк бодунуң амылчы элзеш.

Барың-Хемчиктин партия-курүне комитетинин даасканын бузгаар амылчы хандыргаларының киллисинге, туудуг эргелешиге, «Тыва даг-дугу» комбинатка дерялгелерин барып, кадалаашын постулар хыналда. Амылчыларын түңнелдерин партия-курүне-даа, дуужаалар бөлүктүн бирозунуң-даа хуралдарында чугаалашып келген болгаш илереттиңгеш четпестерни чайлаадырыңгы хемчеглери алдынгылаан. Оң түңнелде амылчы чугаалаашын объекттериниң туудунуң чоругазы эжикип, материалдарын, дерялгелерин кадалааш, камнаары элзөн чурумчаан.

Чамдык участоктарынын ууртукчулары, прорабтары, мастерлери контролду илереткен четпестерин тоолаш чоруктар турган. Транспортту шүтүмү-биле кылган амылчы хөй өргө көвүдөдир бижири, туудуг материалды кем-буруулду-биле булдунга чоруктары дуужаалар бөлүк каттап хынал, илередир ужурга таварышкан.

Чижээ, фабрика уюштуруунуң начальниги турган Махлиновский бөтөй талондарын өскөз сатпаган тургаш, оң түңнелде 14.071 рубльдиң бөтөү чөтөс болган. Автодотспортка кылган амылчы үндүрүмү артыкка бижөөндөн 389 рубль коңраа болганы илереттинген. Туудуг участогун мастери Волочко, чуруттага уюштуруунуң начальниги турган Колгантеев, оң мастери Лепешкин олар сөөртүп эккөлөөн чүктөр дөш хөй-хөй түңнү артыкка бижип турганар.

Хыналданың материалдарын пар-

тия-курүне контролунга шилчипкен. Ууртукчу артык бижилгелер кылды турган Махлиновский, Волочко, Лепешкин, Колгантеев, Пенерия оларнын шалыңындан 1—3 айың амылчы телевидениг хемчеглери тири-тарин партия-курүне комитеди шиптирлээсн.

Бир эвес партия эге организацияларды, партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүк болгаш постулар амылчы хөй бүрдө синигип, амыл-агыяны эдер чорукка шыдааш арга чок байдалды тургускан болза, үстүндө айттыкмы шыааш чоруктар турбас ийик. Кол чүве—четпестерни болдурбас дөш баш бурунгаар хемчөг алыр болгай. Электростанцияда, № 12 АТБ-да, дуужаалар бүүдүрүлгелер комбинаттың постулар мырнын амылдаашы турар. Бо участоктарынын партия-курүне комитетиниң постуларын амылчы хуралдарга чугаалаашып, оларга дуужаалар көргүсөй турар. Намжы черлерге хыналданы дуужаалар бөлүк чоругазынын база минин демделээр хөрек.

Бисичи туудунуң партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүк бөтүг дуужаалык көргүсөй. 1963 чылдын апрельде постулар организация-биле амылчы кызыгаарлааның демделгелери эргежөк чутула.

Амылчы бо чутула участогунда партия эге организацияларын кичээттеп партия комитетиниң негетинин турар.

Партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүк бодунуң ам-даа чамдыг кылбаан чүдүлгелери кичээттеп илгелерин бодунун бир чутула хүлээлгези деп санап турар. Партия эге организациялары-биле кады участоктарда постуларын составын ам-даа таварыштырып, амылчы дуржулгалын солчур талазы-биле семинарны чорудар деп турар бис.

Бисичи хыналдамыс дөшөткү болду дөш улусчу контролларның амылчы амылчыларын болгаш албан-хаакчыларын улам-ла калбаа-биле кириштирерин чөдип алыр бис.

Г. БУТОНАЕВ,
«Тыва даг-дугу туудуга» партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүктүн даргазы.

Кылыр амыл-ла хөй

Партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүктөрү—масыгалыг контролдуң чөмөрчөгү кол күжү болур. Партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүк «Сут-Хөл» совхозта 35 кижи составтаг 7 ийи составтаг бөвө ууртуу турар.

Партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүк бөвөү түрү келгениниң дургузунда далан бузгаар 21 амылчыларын кылды, ала 124 активчилерин кириштирген.

Бөлүктүн кежигүңү совхозтун амыл-чорудугазынын яны-бүрү чоругазына болгаш салгы шүтүмүнга хыналдаларын кылгаш, улуг четпестерин илеретип, ол четпестерин чайлаадырыңгы бөтүг дуужаалык кыргыткан.

Совхозтун машина-трактор парызга касираеп турган Александр Ондар бодунуң ашаа Кешкен-оолга, бөз Кок-Хунага, Анчымаа деп чок кижинин адынга мөге наарадат бижээп, 900 хөре рубльди бодунга амылдааш. Дуужаалар бөлүк ону илереткен, илертег органнарныг шилчирерин санап-наадыр. Ол-ла салгыра мал үчүдүн дуужаалар бөлүк каш уаа хыналда, Ондар Ангы-оолдун 2 иртки, Ондар Калдар-оолдун 5 иртки чок кылгашы; Киров сабырнын өшкү кадарчы Ондар Бузактинин 40 өшкү түңнү үчүттан тууду турарын; Ишкин салгырын чамдык малчынара С. Семис-оол, О. Серен, С. Базаал оларнын совхоз инзон саан ийи турганын партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүк илереткен болгаш ол чоруктарынын талазы-биле чогуур хемчөгүлөр алдынган.

Оон ийи дуужаалар бөлүк школар интернаттарыга, Сут-Хөл суурунун салды болгаш ниити чөмөгейиң черлеринге, Киров салгырын төп шаңгыга хыналдаларын кылдып, хөй-хөй четпестерин илереткен болгаш

ол четпестерни чайлаадырыңгы дуужаалаан.

Партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүктүн чоруктан хыналдаларына эштер Таспака, Иман-Суурин, Дажы-Намча, Мелвелева, Эдиг-оол, Чадамба, Чигачитев, Самдан, Хеймер-оол болгаш оон-даа өскөлөр илдеп-ле кирип, чоңуң илдегени бөтүг амыл-хөмөк-биле шыңгытырып турарлар.

Дуужаалар бөлүктүн амылчында ам-даа чөдир кылдырмаан чүдүлгелери база демделгезе чогуур. Совхозтун тергерлери, комуттары, амылчылары кижилерин хуузууда амылчы бөвөү турарын, совхозтун төп бухгалтерия аппаратынын, салгыраарын чамдык ууртукчуларынын эа-харымын чөдип чоруктарынын илереткен адрезинде ол четпестерин чайлаадырыңгы чөдип алдынган. Чижээ, совхозтун Адаан-Маадир салгырына (эргелекчи черлерде турган О. Обдууна) суттарыга бугалары бар турда-ла, 911 га тараа кукуруза сугаладыр калдып калган. Бо чорукту өй-шаанда илередир, четпестерин чайлаадырыңгы талазы-биле оперативтик хемчөгүлери дуужаалар бөлүк болган.

Партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүктүн амылчыны чоңуң калбаа-биле кириштирерин ам-даа чөдип албаанычымысты, комсомолду проекторлар-биле чамгыс демниг амылчылар харылааш кичи тургустунууларын ийиңи ууртуу бис.

Чөмөрчөгүн партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүк илереткен болгаш ол чоруктарынын талазы-биле чөдүрүлгелер алдынган.

Бистичи бөлүктүн бүгү кежигүңүнери, оң чөмөрчөгө постулары партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүк амылчыларын ууртуулгалаш-биле массаларга даанып алгаш, инициативтик амылчылар болза, боттарының мурунда салдыган соругазыны чөдип илгелерин күүсөдип шыдаарында бүгү аргалары бар.

В. УЗЕМ,
«Сут-Хөл» совхозта партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүктүн даргазы.

Массаның көсүкү нараа

Партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүктөрү болгаш постуларын кежигүңүлери, шаттан дашкаар инспекторлар болгаш улусчу контролдуң өске-даа хөй сангы актив хөй-нигичи ууду күш болуп турар. Дуужаалар бөлүктөрүн болгаш постуларын кежигүңү бүүдүрү боттарының хөй-нигичи хүлээлгези кайда-ла наешкил күүсөдип, оларның амыл-чорудугазынын партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүктөрү кижи бодунуң ийи чөмөрчөгү болгаш постуларын кежигүңүлери, шаттан дашкаар инспекторлар болгаш улусчу контролдуң өске-даа хөй сангы актив хөй-нигичи ууду күш болуп турар.

Сизиминиң уруглар саздын эргелекчи эш Деминаның бодунуң күшүлгезин ак-сеткилдиг күүсөдип, уруглар ортузуңга кижизилдег амылчы баган чорудуу турарын алды-негер эскерип каш, партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүккө шилчипкен. Дуужаалар бөлүктүн даргазы эш М. И. Сомова башташкан комиссия уруглар саздын амылчы хыналда, суу-чөү чуруму үрээр, продуктуларын бүүдүрүлгө, амыл-агыяны эвес чорукту фактыларын, уруглар ортузуңга кижизилдег амылчы баган илереткен.

Дуужаалар бөлүктүн илереткен четпестерин чайлаадырыңгы талазы-биле доктулдуң кежигүңүлери районга райкомун партия-курүне контролунга комитетке дааскан. Саң-хөө чурумун үрөп, продуктуларын бузданып, кижизилдег амылчы башкартыканы дөш уруглар саздын эргелекчи эш Деминаны амылчы баган дөшүргөн болгаш хыналданың материалдарын илгелдег органнарныг шилчипкен.

Районунуң эргезинде уруглар албан-чорудугазынын амыл-агыяны, саң-хөө амыл-чорудугазына, кижизилдег амылчы баган бүүрүнүң контролун күштелдирген.

Алданган хемчөгүлериң дугайын уруглар албан-чорудугазынын амылчыларының бүүдүрүлгө хуралына чугаалашып, амылчы четпестерин чайлаадырыңгы тоодарга хемчөгүлери хурал айттыкан.

Сарыг-Сеп интернаттын столөвзында продуктуларын чарыгдал, амылчыларын байдалын оң ийи чыл школарында партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүк хынал болгон.

Быжырган хаб хөй бүрдө-ле артык калгаш, чиртисем кылдыр кадыл кавыры, дүлгөн ээтти соктерден чөтө адырбай, ол сооктерин октап турарын, пөсөмөйүн үрүмкелди берген дөш уругларга бербей турганын, продуктуларын норма чөдир чарыгдал-вайи турары хыналдадан илереттин-

ген. Ынчаарга азы-чөм продуктуларын оорлоп булданыңга таарымчалыг байдал тургустунган. Хыналда кылгаш хунае повар Лешенкога 13,8 кг рожаа, 20 кг чигир, 5 кг кофе-тер, 45 кг быжырган хаб — нитизи-биле 112 рубль 87 копеек өрткөтүп турдулар артык чыккан.

Хыналданың актызын бөлүктүн саадын бузгаар Каа-Хем райоонуң хөй-нигичи чөмөгейиң черлериниң амылчыларынын болгаш итернаттын коллективиниң каттышкан хуралында чугаалашкан. Удуг повар Лешенкогун амылчы ак-сеткилдиг эвес чоруну хуралды кириктирерини шындыг бүүрү шапкан. Лешенко оң мурунда-ла продуктулар оорлоор чорукту кылды турганын хуралды чамдык кириктирерин демделгези.

Амылчы ак-сеткилдиг эвес болуп, оңтук кажырлаашкыны кылганы дөш Лешенкога районо системасындан удур деп иртки баштаар чери шиптирлээсн.

Партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүктөрүн чоруктан хыналдаларындан алгыра, тараа камгаладыла болгаш камгаладыла четпестер чамдык амыл-агыяларга бар болуп турар.

«Бурунгаар» колхозтун 260 док какустунан Бүрүн-Хем суурунуң чуртагалдарынын малы чил каапкан, дуужаалар бөлүк тускай комиссия тургускан колхозтун когаралын толдурткан. Колхоз Советтин курсокуму 304 хөмөккө колхозтун 41 рубль 50 центке когаралын төлөттирерини шиптирлээсн. Ол мыкша 4 гектар суулазын мал чил каап болгаш дуужаалар бөлүктүн сазды-биле колхозтун когаралын бүүрүдүп кижилерден төлөткөргөн.

Өбүк колхозтун комбайнери Прокудин дөшүп ажаал амылчынының үезинде амылчы саын сүргөш, комбайн бунеринден тарааны черге топ каапкан. Ак-сеткилдиг эвес колхозчу Чыргал ол 100 килограмм тарааны оорлоп алганы орадалашкан. Ынчалза-даа улусчу контрол ону илереткен.

«Ленин орук» колхозтун колаачы Шестопалов тараа куудурун топ хаван фермазында чөдир ужуруду чорукташ, 1600 килограмм тараа куудурун Терзиге бөдүрүп чөдир чөдир берген. Улусчу контролунга дуужаалар бөлүк хынал болгон. Чүл болгаш ак-сеткилдиг амыл-агыя чорунуң амылчы колхоз хөрегазынын оорун илереткен болгаш суд харысалганын кириген.

Улусчу хөрегазын сачыгдар, амыл-агыяны эвес, амылчы үрөй

кылыр чоруктары партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүктөрү чоңуң кириктирерин илеретип турар.

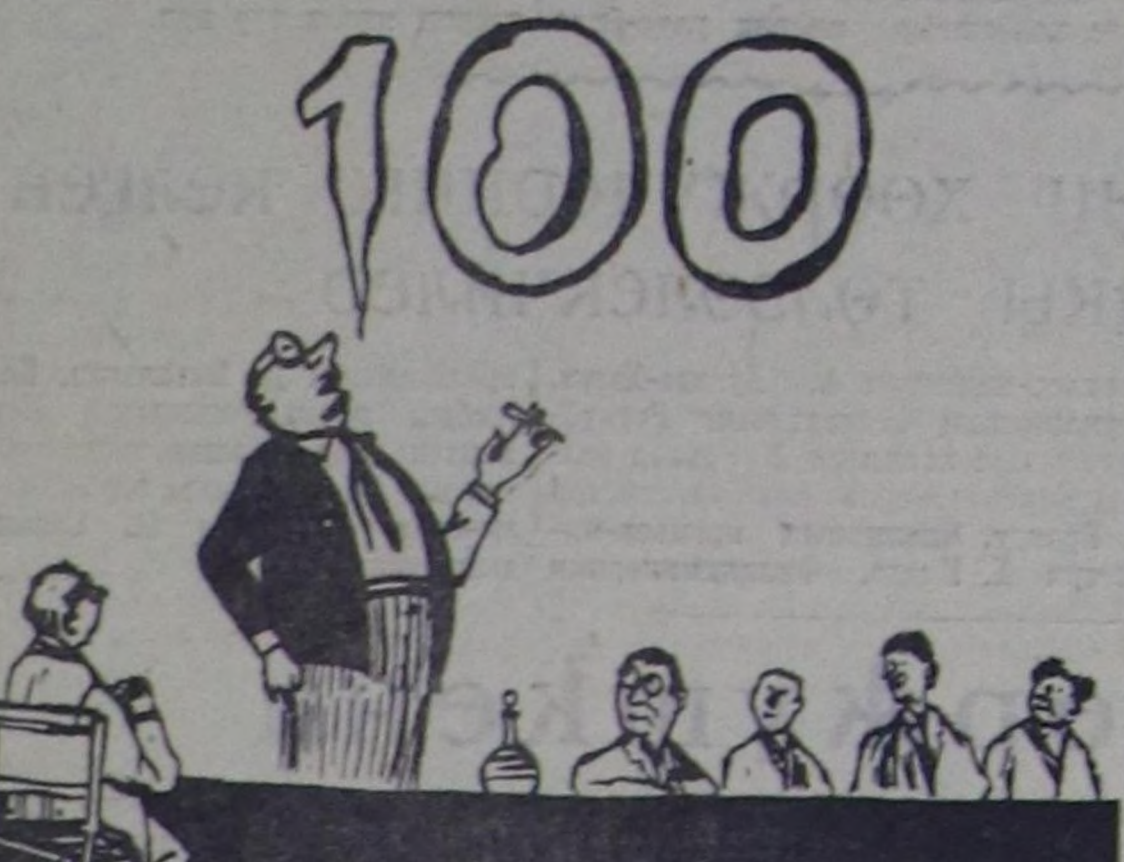
«Бурунгаар» колхозка чер казар амылчы хемчөгүлери шип эвес, артык-ка бижип турганын партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүк колхозтун ревизия комиссиясы-биле кады илереткен. Агроном Ситкин 414 кубометрин, механик Булатов болгаш туудуг бригадир Черменев 981 кубометрин артык бижирген. Оң түңнелде «Сельхозтехника» салгыры чер казар амылчы 1189 рубль 49 копеек түңнү артыкка төлгөн. Дуужаалар бөлүк ол түңнү Ситкин, Булатов, Черменев орадан төлөттирерин колхоз баштаар черинге сумелзэн.

Оң-биле чөмөгейиң партия-курүне контролунга дуужаалар чамдык бөлүктөр болгаш постулар инициативаны эки илеретип турарын демделгезе чогуур. Колхозтарын, албан-чөмөрчөгүн чоругазынын организацияларын амыл-чорудугазынын эки илереткен хемчөгүлери болуп тургустунган.

Чижээ, совет салдыгы чурумун үрээр, чамдык саздыгыларын, столөвзы амылчыларынын ак-сеткилдиг эвес чоруктарынын, хабты багай шынарды бижырган таварышчаларын райода дуужаалар бөлүк хөрекке албайн, партия болгаш курүне чурумунуң үрөкчилери-биле демиселди кошкоч чорудуу турар. Ынча партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүктүн секретары болуп партия, күрүне саздыгы-чуруму үрээр орукка кирген чорук, партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүктүн амылчы багай салдар чөдирген.

Колхозтарын, албан-чөмөрчөгүн болгаш бүүдүрүлгелерин мурунуга салдыган үндөш чоругалары күүсөдирген шалтык болур четпестерин илеретип уууткаарыңгы партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүктөрүн кол кичээттеп ууулаары партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүктөрүн чугула хүлээлгези болур.

И. САВКИН,
Каа-Хем районун партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүктүн даргазы.

Алар, мактал чөдип вар деп болаанда-ла Арны-туурин артынга каар ууругактар Арныста—албан-дуужаал арзында Ам-даа барын хыналдалар көргүдүн тур-Ташкынынын ийиңи өрү түргөдөш, Таан бодан чургайын дөрдөн алды Карак чаарлар, мөгөчлөр арадаар, Кайда-даа бар, эскеринер, уыакчылар. Сымпаандар хөре үргөн чургайдан Шынар синген шыныч бөтүг хууларын Ийги көрүп, эскерин каар, денсиптер Ийдиг чөтөсөк—массаарын контроле.

Ужур-ла бар

«УТКА»-ның 25 чылы совхозтун Ап-Турун салгырында № 4 фермада хаб быжырыччы Н. М. Бабуркинниң чинже болгаш хуу чүдүрүк чоруктары сөөлү үеде көстүп турар аптарган.

Хабты чиг кылдыр быжыргаш, оон артыккамы бодунга амылчылар орадалашып турар. Дөшө шынарды алган-биле Ары-Уууге быжырган бир булканың өртзө 28—30 кепек болуп турда, Бабуркинның быжырган бир булканынын өртзө 34—38 кепек болуп турар. Кажараашкыны кылдыр соруга-биле хаб быжырар черге еске кижи амылдатпайн, а бөдүңүг олгун амылдаашып турары таварылга эвес.

Оон ийи Бабуркинның хуузунда 10 амыл оолдарыг 5 удуг хаван, 2 буузалыг 2 ийек бар. Ону кым-даа эскербей турар мыкша-тыр.

Партия-курүне контролунга дуужаалар бөлүк бо үстүндө фактыларын хынааш, хемчөгү алганы сумелдип түр мен.

Д. ХОВАЛЫГ,
совхоз амылчыны.

Хыназа чогуур

Мөңгүн-Тайганың девисээринде балык талазы-биле байланыштын хөй хөлдөр бар. Оң балык байлаан амылчылар талазы-биле «Малчын» колхоз наандыг-даа хемчөгү албайн турар.

1963 чылдын эгезинде республикоз балык туудуг бригаданы тургустунган, ол бригаданы Павел Чихачев ууртуу турар. Бригаданың бо чылын туткан балык барын 30 тонна хөре чөткөн кирезинде-ле, оң чүгүлө 5 тонназы

Чер ажылында кол чуул—суггарылга болгаш чемишчидилге

(Тес-Хем бугурулге эргелелин човулеленден)

Тес-Хем колхоз-совхоз бугурулге эргелелин човулели 1963 чылдың ноябрь 22-де Самгалдайга болуп эртек. Човулелин ажылына өң кеңигүүн, бугурулге эргелелинч тускай эртемнелери, зонада ажылаары удуруччулары, агрономнары, механиктери, хову ажылынын бригадаларынын бригадирлери, «Сельхозтехника» салбырынын ажылдакчылары киришкен.

Човулелге 1963 чылда чер ажылынын тунелдери болган 1964 чылдың чыккы хову ажылындагы белек дугайында айтырым чугаалакшы өргөт. Ол айтырым талазы-биле илеткели бугурулге эргелелин кол агроному Н. К. Бадь-Суур кылган.

Тес-Хем бугурулге эргелелин айма-ишчилери СЭКП-нин XXII съездинин шийирлерин амыдыралга боттандырышкан, чеди чылдын бешки чымында 1962 чыл-биле деңизерге, кезде ажыл-агый кызууларынын тарыга шөлү 5,4 катал калбартааны, таранын ички чымында 6 катал калбартааны, өң иштинде Тес-Хем районуну ажыл-агыйлары тарыга шөлү 5,2 катал, аш-чөмүн кол кызуулары кызыл-тасты 7 катал, кукурузу 13 катал калбартааны илеткели демделген.

Бугурулге эргелелин болгаш ажыл-агыйларын тускай эртемнелери бугу-ле тарыга шөлүнү түргүзүү өңүрү, мыршай ачык чок, харын ажыл-агыйларга котарал чедирин түрү эвөөн дүжүтүт. Хей чымыл сипенири тарымын шүүт соксады, чыгыш чымыл сипенири тарымын кызырып, оларды вукурга болгаш тара-бобы культурулары-биле солаан.

Эртен чыдар-биле деңизерге, бугурулге эргелелин организастыгынын соода кезде ажыл-агый культуруларын тары эртемнелери агротехникага, күн-ажыдын организастаанын болгаш мурунчы дуржулганы непердеринин талазы-биле эвөөн эс ажылар кылдырган. Тара кызууларынын бир гектарга чыдарын ортук нормазын 157 килограмдан 180 килограм чедир бедикте, чакып тарыкчы чедир база өң соода ховуну дескелер чедип алдыган. Бо чылдын 5210 гектар черин каттыккан айма-рыга агрегаттары-биле алдаган. Тара кызууларынын чыгыш кезин соруугу эртемнелер-биле чакып тарган.

Кезде ажыл-агый культуруларын тарып эртемнелери агротехникада чедип алдыган чымыл үзүдөр-биле кады, бугурулге эргелелин зоназын ажыл-агыйларында чер ажылы көжүртүп талазы-биле улук чептестер бар. Хамыктык ярунда бо чылдын чыккы хову ажылары деңиз уламчылыгынын байдалга эртек. Чыккы, агротехникти негелдесер баугар тарыгына кыска хуу-саада — 7-8 ай хунуна чорудар журуду түрүбү, эрте тарып тара кызууларынын тарыгына апрель 27-ден май 20-ге чедир түргүчүзү.

Бо талазы-биле мурунда дуржулга-көрүзүлгү ажыл-агый турган «Ас-Эрик» колхоз оңа жомудан, тарыкчы барык-ла ийн ай иштинде чоруткан. Тарыга чоруп турган үеде ол колхозка негетинер механизаторларын барык-ла 50 хууу чок, тракторлар болгаш кезде ажыл-агыйн өске-ке-да машиналарынын техникти хандырылганы байг организастаттыган, оң урдуу-биле трактор паратынын барык-ла чыккы кезин аңаа турган. Оң-биле кады, үк колхозка агрономун турган В. Далаа, бригадир Хомунку олар тарааны, ылазын кызыл-тасты чыдарынч нормазын кудуаттыгында ол ажыл-агыйнын шадеринге хей чашпан үнүп. Агротехниканы хандырап чорук Лени аттыг, «Чаа өркү» колхозтарга база тургулаан.

Бо ажыл-агыйларга дөмейлээрде Тес-Хем районун «Коммунизмге өркү» колхозу чыккы тарыга кам-

панызын аажок организастыг эртерип, агротехникти бугу негелдесерин шыгыш саган. Колхоз бо чылдын агар-бойдузуну таарымча чок байдалдарына таваржып, ылазын 665 гектар тарау культуруларын ажаан алышкын үеинде долуга калса-саа гектар бүрүзүндө кызыл-тастын үнөмү сөрү «скалами» 10,4 центнери, а аңгылап ажааган чымыл үнөмүндө 22 центнер чедир дүжүтү ажаан алган.

Эргелелин ажыл-агыйлары 1963 чылда 7.931 гектарын немей тарып, тарыга шөлүн 58 хуу калбартаан. Тарыга шөлүн калбар-тырыга уду эвөө мен, чүге дээрге чаа-чаа кур болган куруккан чердерин чыл бүрүде шингээдин ап турар болгаш бис. Иччалажок тарыга шөлдөрүн калбартыра ажыл-агыйларын экономикагы аргаларын, центнер продукциянын бот-үнөи кайы кире болурун барымдалаары эржежок чугула. Маңаа үрешинер, белек чер-биле хандырылгы, көзө ажыл-агый техниказынын күчүгү, механизатор кадрлар-биле хандырылгынын болгаш өске-да үзүндөр хамдаржыр — деп, оратор чугаалаан.

Бугурулге эргелелин зоназында ажыл-агыйлар 1963 чылда тарау культуруларынын 850 аягы топла үрешинерин өскөртөп садып ап, чүге аңаа 117 муң ажыг рубльди, тракторлар, седелкалар, андылар сатып алдырыга 120.750 рубльди чыгарыла болгаш 10 муң гектар ажыг черин чымын уду алдарып тарган.

Ол бугу боозу бо чылдын чыккы дүжүтү чоруп-биле кады кезде ажыл-агый культуруларынын бот-үрешин улам арттыган. Чыккы, «Тес-Хем» совхозта бир центнер таралын бот-үнөи 19 рубль болган. Чүге дээрге совхозту чымын чыккы тарау үрешинин 72 хууу өскөртөп садып алган үрешинер болгаш. Иччалажок совхозта хову ажылы үк ажыл-агыйны 90 муң рубльди ку-гаралына таварыштырган. Иччалажок чорук өске-да ажыл-агыйларга база бар. Мынчанга ажыл-агыйлар бот-тарын үрешинер-биле хандырылгынын кире-чегеин-биле, тарыга шөлүн план баугар калбартыры, чер ажылы күшселдеринин уламчылыгыныч кирери, сугаттыг черлерге тарыгаларын калбар-тырынын, ол черлерге органикти болгаш минералдыг чемишчилелери калба-биле ажылаарынч аргазы-биле тарыга шөлдөрүн дүжүдү бедиринин чугулазын илет-келин айткан.

Тес-Хем районга тарау культуруларын бир гектарында ортук дүжүт бо чымын чүгө 4,2 центнер, а «Тес-Хем» совхозка чүгө 2,3 центнер болган. Мынчанга дика хей ажыл-агыйлар бо чылдын үрешинер-биле боттарын четче хандырылгыны шыдаалан.

Бистин зонада чер ажылынын мындыг кулу деленилди болуп турарын ужуру чүдө? деп айтырып салган, эш Бадь-Суур ол айтырыпта тодаргай доктаган.

Ортукам эвөөнүгү командиридин мергежили куду. Агрономияны, кезде ажыл-агый техниказын багай билер, кезде ажыл-агый талазы-биле тускай эртем чок кижилер бригадаларын баптап турар. Тускай эртемнелерин, ылазын агрономна-рын бугурулге ролю куду. Ажыл-агыйларга тускай эртемнелер үр-үдүлү-ле хлажып турар. Чыккы, «Тес-Хем» совхозка сөөлү дөрт чыл дургууна 6 агроном, 7 инженер-механик болгаш механик, «Чодура» колхозка 4 агроном, «Чаа өркү» колхозка 3 агроном болгаш өске-да чыккы ажыл-агыйларга 2-3 чедир агрономнар халашкан.

Оң ийн бугурулгеге үнүш кам-галалынын ролюн дугайын илет-кеди айткан. Бугурулге эргелелин

ни зоназына ийн чыл бурунга эш Килин баптап үнүш камгалалынын станциязы тургустунган. Оң ша-дында дөрт агроном ажылдап турар. Ол болза уду күш-тур. Иччалажок үк организаста бугурулгеге бодуну турга чотур черин ама чедир то-даргайлаан, төчүчү чок хей өтсө-төр кылырында өске бок үнүштерин ууткаар, үнүштерин аарыгары-биле деңизер тарыга-биле ажыл-агыйларга дууа күргөйсөп турар.

Ажыл-агыйлар механизатор кадрлар-биле четес хандырылгы, оларын куду деңизерге белектер турар. Амы үеде эргелелин иштин-биле 142 трактористтер чедипшир турар. Бизде түрүбү, механизаторжу бугу-нунч өрөдиге бөлүмнөри тургускан бооза-лаа. Тес-Хем районун Лени аттыг колхозундан өске ажыл-агыйларга үк өрөдиге чорут-тумайн турар. 70 кижини өрөдир журуту «Тес-Хем» совхозта-лаа, «Сельхозтехника» салбырында-лаа трактористтер-машинисттер курстары ама чедир организастаттынаан.

Зоназын ажыл-агыйларга тракторлар болгаш кезде ажыл-агый ма-шиналарынын ажыламы куду де-неде. Чыккы, бо чылдын эртен өң алдарын дургууна «ДТ-54» деп бир трактор чүгө 31, а «Тес-Хем» совхозка — 28 календарлык хун ажадылаан. Иччалажок бир тракторга оңаштыр ажылдыг бугурулгуга 230 гектар чымык чер, чер анды-барышында бир тракторга оңаштыр өчөгөдө ортукам бугу-рулгуга чорук 3,2 га, а бир көб-байнын бугурулгугу — 4,2 га бол-ган. Мындыг чымыс бугурулгуга чорук бооза, техникагы база орга-низастыг чындаанар-биле хей санын тракторлар болгаш комбайн-нар аңаа туруп, хей шаг-этен эртерип турары-биле тайылырааттынар.

Амы үеде техника септелешин талазы-биле байдал база дика багай дөрүш эш Бадь-Суур демделген. Дөрүк квартада септээр журуту 27 тракторлардан «Тес-Хем» совхоз чүгө 2-ни, «Чодура» колхоз — 2-ни, Лени аттыг колхоз — 2-ни септөө, 16 андыларын, 30 септөө-лө-лө чыккы-да септеттишкен. «Коммунизмге өркү», «Чодура» колхозтар техника септелешинч талазы-биле деңди хождан турар.

Ажыл-агыйларга тарыга мате-риалдарын шыныра куду. Уреин материалдарында аңаа үрешинер бот-дензин ам-лаа турар. Тарау культуруларынын 1269 тонна үрешинери бүрүн-биле урунган бооза-лаа, оларын дика хей чажарынч шы-нарыга четес.

Органикти чемишчилелери ажыл-агыйлар зоназын ажыл-агый-лар кичөөгөй салбай турар, бо чымын план баугар сөөртүп төксө чогуру 32 муң тонна өдеткен чүгө 5395 тонна өлкө шөлдерге төктүгөн. Ноабрын ийн оң хонунда 3400 тонна органикти чемишчилелер чегер турган, ажыл-агыйлар чүгө 536 тоннаны төксөн.

Сугаттыг чер ажылынын ужу-дузын чедир үнөлөйи келген бис дээрин эш Бадь-Суур мининч чугаалаан. Зонада сугаттыг 7000 гектар ажыг черден бо чымын чүгө 2370 гекта ажылдаттыган. Оң иштинде Тес-Хем район чүгө 315 гектарын ажаалаан. Тес-Хем буга-зы, Өвүрүч Торгалдыга, Тес-Хем-ни «Чаа өркү», Лени аттыг колхозтарын сугаттыг чымык чер-лери шуга ажылдаттылмай артыкан.

Ажыл-агый бугурулгу экономикагы аргаларын барымдалап, тарыга шөлдөрүн улам калбартырып, оларынч түргүзүү ажылдарынч, агротехникти бугу чурумнары шыгыш сагырынын, кезде ажыл-агый культуруларынын дүжүтүүн бедирин-биле бугу-ле сугаттыг чер-лери, органикти болгаш минералдыг чемишчилелери, техниканы

өн ажыктыг аамгыларынын, күр болгаш куруккан черлерин улам ийн шингээдинин, чыккы тары-гага бугу талазын белектели ий-шадына шынарлыг чөрдөрүнүн, чыккы хову ажыларын организастыг эртериперин, черде чер ажылынын культууразын беддер аргаларын, ол аргаларын четче ажылаарынын дугайын эш Бадь-Суур илеткелинч түнелинде тодаргай чугаалаан.

Човулелге чугаалашкан айтырым талазы-биле 17 кижини санап берип, чүве чугаалаан.

Тес-Хем районун «Чодура» колхозуну агроному эш Чооу бир дугаарында сөс алган, мында деп чугаалаан:

— Бистин колхозта чер ажылынын культууразын чымыс деңизерге турар дугайын илеткелинч шы чугаалаан. Бо чылга баш бурганга чер белектеп албаанмыстан эртен чымын дика хей гектар черин уду алдарып, тарыгалы уамдыктырын, оң чыгыс ажаалаанын четес чорут-каш, тарау культуруларынын бир гектарында чүгө 3,9 центнер дүжүтү алган бис. Күсүк хову ажыл-агыйы база уамдыккан. Тарауларын чымысмын бышпаан, мынчанга ол тараулар мал чымы кылдыр ажап алдыган. Колхоз тарыга шөлүн келди чымын 4.880 гектар чедир. 2144 гектар аңгыс белектеринен. Ажыл-тасты үрешинден өске үрешинер чет-пес. Ол мыккан 20 трактористтер база четес. Ам шөлдерге өлкө түгө-ри, техника септелеш чоруттулган турар. Бугу белектели баш бурганга дөөсчак, чыккы хову ажыларын организастыг чорудар аргаар бисте бар.

Индирде Өвүр районун «Коммунизмге өркү» колхозуну механики эш Чылыб-оол. — Бистин колхозта техника септелешин шагда-ла эргелен. Септее чогуру 9 трактордан «ДТ-54» деп дөрт тракторну бодуну түгү-лө-лө септен алган бис. Беш андыларын, алы септөөнү база септөө берген. Артык кезектерин Чадь-а-дан ап турар бис. Иччалажок бистин кергелешин четче хандырыл-майн турар. «Сельхозтехника» Хандайтын салбыры дика багай ажадылап турар. Аңаа «ГАЗ-51» ма-шина септелери-биле дузаан бер-генин септөө алды ай эртен. Оң ам-лаа септеттимиз. Хандайтын салбыры Тес-Хем эргелелинч эр-течин шилчидери чугула—деп, ол чугаалаан.

«Сельхозтехника» Тес-Хем салбырынын эргелелин эш Дмитриев ажыл-агыйларга аны-бүрү орга-низастыг чептестерден, ылазын техникагы ажааладарын, аал-саап септелелери өй-шаанда чорутулар турарын тракторлар, комбайн-нар болгаш кезде ажыл-агый машина-лары үрешин, үр үеде аңаа турар турарын, механизатор кадрларын үнөлөсө, оларга ажылдарынч чогуру байдалдарын түргүзүп бер-бешин фактыларын бодуну са-налына айткан. «Сельхозтехника», ылазын оң Эрип салбыры ажыл-агыйлардан келген техниканы оожук, шынар чок септен турарын, дөрүк квартада тракторлар септетилч планын үскенин мининч чугаалаан.

— Ажыл-агыймы болуп бооза, совхозту үнүш-дүжүтүгү шөлдөр хей. Иччалажок оң багай ажылдап турарымыстан чымыс дүжүт ап турар бис. Бугуруп турар продукциямынч бот-үнөи аажок аар. Тарау культуруларын чугаалаакса, чочка-таранын 1 тонназынч бот-үнөи 240 рубль болган—деп, чугаалаан.

«Тес-Хем» совхозтун агроному эш Веснин совхозка кымыл-тасты, чин-ге-таранын воладды тарып, сугары-ланын, чемишчилелери калба-биле ажылаар— дээр мон солгаар тодаргай көчөгөрд алдыган тары-кчыны дугайын айткан.

АСРП обкомунун болгаш Тыва АССР-ни Министрлер Чөвүлелинч партия-гүрөш контроль комитети-нин дарганынч ораакчысы А. М. Градобоев чөвүлелинч ажылында киржи, чүве чугаалаан.

ТЕРГИН ШЫНАРЛЫГ ПРОДУКЦИЯ ДЭЭШ

Кызылдын дааранылга комби-надынын Евадия Ромашовага удурткан хөргөзөн улус хөви даараар бригадасы октябрь мурунунч өбюмисттик чарыкынын эгелекчиси болуп, боттарына алган бедиткен хуузелелерин чеди-шикинниг күүстөткөнер. Бот-тарынын эки үлөгери-биле олар ниити комбинаттын бугурулге планын хуусаа бетинде күүседиринге думалаанар.

Эки бугурулгенин көргүзүлгөри база бугуруп турар продукциянын бедит кызылдын дээр ол бригаданын кижигүүнери Улуг Октябрь-нын 46 чыл онда комбинаттын дирекциязында өртөктиг шинал-дарны алганар. А оң бригадир Евадия Ромашованын адын рес-публиканын Хундулел самбыра-зында кийрген.

Ол бригаданын эки үлөгөр-чи-жэн хей-хей даараныкчылар дээргернер. Т. Фунтинованыч

удуртканы эр улус хөви даараар бригада октябрь мурунунч чары-кында турулушкан база-ла эки көргүзүлгөри чедип алган.

Боттары аразында чарышы-шаан, ол ийн бригада чыл пла-нын удаас күүседир четкениер. Бо хуннерде социалистик чарыш улам илбарган. СЭП ТН-нын ам болур Планунунга эки күш-ажыл-чы белектерлг ужуражыр дээр, даараныкчылар боттарына чаа-чаа бедиткен хуузелелерин ап турарлар. Хөорайнын ажылчы чонун хандыраарынч культуура-зын улам бедидип, чүгө тергин шынарлыг продукцияны бээр деп, олар шиттирлерин.

Сагласан сөзүн даараныкчылар бугурулгеге ээлеп шыдаар дээр-зинге кижигин чок.

ЧУРУКТА: бригадир Е. Ромашова, созу болгаш фотозу Н. БЕЛОВТУУ.

Иштининч өнчүзүңгө дээр болбас

Ажылы чонун коммунистг бугу-кижилер талазы-биле партия, совет, хей-ниити организастаарынын боттандырган улук ажылдарынч түнелинде районда кем-херек үз-дир болгаш иштининч көрүм-чүрүм үрүр чорутарынч саны эртен чымынч төс айларда тургангай делдээр бо чылдын ол үеинде бар-кы 12 хуу кызыртыган.

Мурунда Сагым көдө Советдин деңизеринге кем-херек үзүлгөдөн районга эр-не хей черин ээлеп турган бооза, сөөлү күчүндө партия, совет, хей-ниити организастаарында чок ортузунга хойлу-ларынч тунелинде ында ам кем-херек үзүлгөдөргө барык узуу-кааттыгын хөрөм чокка делдееп турган. Социалистик хойлулу, күш-ажылдын сагылга-чүрүмү быкыл-дыр талазы-биле ажап кайда-ла эки тургустунган—болду, ында ажа-агыймы соругалар, аламынч оша-ларга база чедипшикин шиттир-леттинин түрү дээр сагышчыларын чинкээден тодаргай көзүгөн. Ийн «Кызыл туз» колхоз бо чылдын күрүңгө ээт, сүт, дүк сапар пай-дарын хуусаа бетинде ботандырган, ылазын сугутуу—122,4 хуу кү-сеткен.

Мындг бооза-даа иштинелге ажыктыг күш-ажылдынч оспаксы-раар, иштининч көрүм-чүрүм үрүр, хууланган болгаш өске-да кем-хе-рек үзүлгөдө шаарачык кижилер районда ам-лаа бар. Районун дарга-зы эш Очур, улук бугулар эш Намы-кандан ол салгы организастынын шугуунаа кооперативини хөрөң-тин оорлап, самчыдаар чоруктин фактыларын хей болуп илерөөн. Чү-ле районун № 2 автолаванынч салдыкчы Д. Таразы, Солжур ма-газининч эргелелинч Дочуг, Тор-галдыг селмагынынч эргелелинч тур-ган Калмын-оол, Хандайтын аш-чөм магазининч эргелелинч С. Теңг-оол олар безин иштинин-биле 26 муң ажыг рубль түңүчү акынын самчыдаанар. Мындыг хей түңүчү

самчыдаалды бодунгамынч кодуу чыдааланын бооза, районун уду-руччуларынын хыналда чотундан алдыга, чымык кижилеринч самчы-дакчыларга ажымы-биле дузааладып турганында болган.

Чыккы, бо чылдын май айда райпо бухталери Сага Дырткы-кыс, рай-куукомунч чымында ХБАБ эргелек-чиси, репиза комиссиязынч кижигүүнү Хирлиг-оол Тырткы олар Д. Таразынын кырынга 8 муң рубль тудай бөөрге, 65 санынч улук өртөктиг палытолар, 35 санынч костюм-нар бар деп, самчыдакчы мөгөлөөр, ол бараанынынч өртөгө эртер фактыларын бижээнер. Хей түң-чүгү самчыдаалды чажырган бо кижилер хойлулуларынч хымысалыныч чугаа—чокка кирерлар. Иччалажок септөөрүдө савааныктын—чорудар анаарга делгег-ле Таразынч Торгалдыг селмагынынч эргелелинч Сокарба-та 9 муң рубльди, № 1 автолаванынч эргелелинч Калмын-оолга 2500 рубльди бараанынынч берген аял-дыр ол кижилер-биле дугурушкан, мөгө фактыларынын алган турган. Самчыдакчынын бо дужалакчылар кезекте харымсалгында ам кир-гелөөр.

Хандайтын аш-чөм магазининч эргелелинч турган С. Теңг-оол, салдыкчы Салчак Шома олар самчы-дак кылган, ажылдынч удурутту-турар, районунч планович бухталери Сундуй дээр оларынч магазининч 750 рубльдинч эр-не-чөм про-дуктууларын үнөлөп кылдыр акты-лаан, аңаа Ондар Начмын кириш-кен деп, өң адын туду бижөөн. Оңу кезде Советтин депутаты деп негел-төөн турган. Бо хөрөктин дугайында Сундуйлу самчыдакчылар-биле ка-ды хоруугада база кийрген.

Мон мурунда районун дарга-зы турган, чымык кижилеринч оор-самчыдак кылдырыга таарымчалык байдалдарын түргускан болгаш рай-онун ажылы салмааткан Ойдуру кезекте харымсалгыныч бооза-ла чугаа чокка кирер анаар. Бо бугу чи-жектөр бооза, күрүңгөн болгаш хей-ниитинч социалистг өнчүзү чам-

дык, ажыл-агый удуруччуларынын талазында безин ас-сеткилдик эвөө болгаш кайы-хамзаа чок байдал-биле көөр чорутарынч ам-лаа барык херечелөөн.

Күрүңгөн болгаш хей-ниитинч база хаматтарынынч хөрөңгинч оор-лаар кижилер районга бар болуп турар. Торгалдыг колхозтун чымык чыгарып турган Доржу Дулчун-оол, Ш. Дөмүр олар оор М. Кара-оол, М. Болот-оол сугар-биле сүлөзөшкөн, 9 баш чымык мады төксөк, оларынч эрлин чөмгө көргөлөп төксөкчөөр. «Коммунизмге өркү» колхозта оор херек ужу үш уду шиттирген Кара-оол оларын өйлөлдөп алган, сөөлү үеде хаматтарынынч 4 мол-дургаын болгаш бир иртин оорлаш тургустунганар. Устуде алы үнгөн херектенер хойлулуларынч харымсал-гыныч шунту киргелөөн.

Ай-иштининч көрүм-чүрүмү үрүр-лөрүнч хей кезин-ле мурунда хуулан херек ужу шиттирген кижилер болуп турар. Чыккы, Өвүр рай-позунунч ажылчыны турган Сага Аймык дээрин хуулан херек ужу шиттирген, ол кезекте эртертөөр, дө, оорган чотур түнел кыл-баан. Ол бо чылдын база катал хуу-лангаш, ийн чылда хосталганын ка-дык шиттирген. Мурунда районунч човалакчыга ажылдап турган, шиттирген Борис Шойдан дээр хей-ниитинч херинге болгаш адынынч бажычыга хууланган, ам хоругада кийрген.

Иштининч көрүм-чүрүмү үрүр-лөргө, магыстак амырдалды-ларга болгаш өскөлөөр-даа улук там-айларга чокка деңизеринч партия болгаш чыккы бистен түргүчү ве-дин турар. Мынчанга иштининч, ха-маттарынынч өнчүзү оорлардан, самчыдакчылардан камгалаары, социалистик хойлулуларынч хыкк чокка сөгөп боттандырып дөш дел-мисе — ол дээрге совет кийи бүр-үдүнү илдикти хуузаалаган болуп болгаш.

А. АДЫГЫН, Өвүр районунч прокурор.

Орнаашкынның орну куруг

Албан-организаста болгаш ам-чүрү кижилерин аразында кылган керээ, дугурулгалар, садылаанынч мурун керег көгаралды болган тааварылга ол садылаанынч, ор-наашкыннары күш чок деп сана-наш, оң кирген чүдүдери күрне организастык шилчидер дугайында ССРЭ-нин болгаш эвөлөшкөн рес-публикаларынын негедө хойлулулар үнөлөшөрүн дугайында хойлу-лу 14 үнөлдөп айткан. Бо хой-дуга үнөлдөш, Каа-Хем районга болган бир тапарылганы бижирин шиттирледим.

Бо чылдын чыгы айларынч бир-өөзүндө Каа-Хем районунч чон-дан сатып алган инектерин Кымылга сүрүп чедир керээ баугар Анатолий Дудиков биле Василий Оленин хуулан малын Саян-Септен сүрүп үнүккөнер. Район түвүндө иштен доран-ла күрүңгөн мадын олар боттарынынч хөрөңгинч дег кара-туурамында ажаалап, өркү-суур са-дып, бичелерин өлүрүп чин, тапшы-тарынга оран эгелөөнер. Ша кы-чалдыр таваар аажылдап бадип ора-дур Бүрө-Хемге Савушкына биле Бочка-рева дээр чинчек кижилерге ужу-рашканар. Демкилер мал сүрүкчү-лери бажынырыне чалай берген. Бот-боттарын хундулешкен, найы-ралды шайлаашкынынч соода бич-чии молдургалар-биле улук инектер оран адыр дээр Савушкына биле Бочкареваныч күрөндө боттанган. В. Савушкына бичин бугажык-биле 470 кг дейзинг сөмис кылган ор-най шаап алган, тапшытарынынч сөк-килин хомудатпаан-биле 30 рубльди немеделинге берген, а Бочкарева ба-за ындг арган бугажыккан берген, оңч орунуга 416 кг дейзинг инекти баглан алган база 10 рубльди өнү-үртеринге хойлаттышаан, өркү-суур, оозал-ондакка тааварышпай, сүрген малын онча-менди чедиреринч сөк-килин хангында күрөп, холдарынч дымг туткан азырканан. А. Дудиков биле В. Оленин алган ажаалыг үлөжиг, арага-дары ижин, өрүз уламчылап чорупканар. Күрүңгөнч малын төчөгөлөөн ол кижилер ула-

вайн кезекте харымсалгыныч кир-ген. Ол үеде ителге ортын Бочка-рева биле Савушкынаныч оран ал-ган инектерин хандырып, белекка контролагына дужаалкан турган.

Бажар ара-биле ыш алган инек-терин хей-ле халаска хавырса-лаа, олар кезек үенин иштинде чөпсүнгөн чүгө деп ыгы чок өзүргүвөн. Ич-чалда-лаа семис чагай инектери-биле бугажык молдургаларынч катал алыска ол эштеринч сагылы дөстүрмейн барган, хавырткан инекте-ринч өртөөн

Акы-дуңма социалисттик чурттарда

АНЫ-ДУҢМАЛЫШЫ НАДЫ АЖЫЛДАНЫЛГАГА ҮНДЕЗИЛЕ

Венгриянын улус акы-агыйында социалисттик чурттардын акы-дуңма дуңмалыгы болгаш акы-агыйында дуңмалыгы чокка көгүш турар шак ындагы адырны айтыры берге. Чыңаларга, ноябрь 7-нчи бүдүтүлдө Вац хоорайга Дунайдын цемент-чугай кылдыр күчүдү комбинатын ачыдып берген. Ону ГДР-нин инженерлеринин төлөвиленин өзүгө кылган болгаш ында польша база чехословак дерялгелер бар.

Салхаломбатта Совет Эвилелинин дуңма-биле дерип турар чуртта эң күштүг электростанциянын бирги турбиназы тогу берген. «Дружба» деп дамчыкчы-биле Совет Эвилелиден келген нефтьге ачыдылар нефть болжаарыларды заводту база да ында тудуп турар. Ол заводга хереглээр машиналарын база дерялгелерин совет болгаш чехословак бүдүрүгелерде кылды турар.

БЭДЧ-нин кижигүү чурттарын кыды ачыдыкчыларын чугула хевир болза, улус акы-агыйы планнарын таарыштыр тургузуп турары болду. Венгрия социалисттик чурттарын кооперация планын белеткээринге, үнүштер камгалаар химиктик чүдүлери бүдүрүгеге киреип турар. Венгрия Улус Республика кылдымал материалларын бүдүрүгеге болгаш химия үлөтүрүчү өскө-да адырларыга Чехословакия-биле кыды ачыдыкчыларын тургускан. Хамур лаш казып тывар талызы-биле Венгриянын болгаш Польшанын кыды кылган «Халдес» деп бүдүрүгеге чедикчилик ачыдып турар.

Эртем-техниктик кыды ачыдыкчыларга талызы-биле Венгриянын социалисттик чурттары-биле харылазы үр-түне-адыг хөгжүп турар. Венгриянын конструкторлар бюросунда акы-дуңма чурттарын бүдүрүгелеринге хереглээр төлөвилелерин белеткеп турар. Оң-биле хереглештир Тиссалоникага болгаш Беренде химия заводдары шыкшак шак ындагы улус бүдүрүгелерин төлөвиле документтерин Венгрия Совет Эвилелинде алган. Амгы үеинде ол химия бүдүрүгелеринге ачыдылар Венгриянын 30 тускай эртемчилерин Совет Эвилелинде өренип турар.

БЭДЧ-нин кижигүү чурттары-биле Венгриянын акы-дуңма кыды ачыдыкчыларын хун келген тудум-на быжыгып турар.

га, инженерлерге болгаш техниктерге хыналда болгаш берге шыгалда болган. Олар кыска хуусаанын дургузуда нарын конструкторларын өштөп, чеди муң тонна хире дерялгелерин тургускан. Монтажчылар нарын меланжирин таарыштыр өштөткөп каан.

Дома сугуу цегини кажазында кан шуткуур чери тудуп турар. Ол эртек кыжын куруг шөл турган, а ам ол черде кайгамчык улус тудуп шөлү чаттылып чоруткан.

Кремиковский комбинатында мартер өвөс, а конверторлуг суугуларга канын эдилдер. Кан шуткуур цехтин бирги элчээне кайлымында да денжиз чүс тонна үш конверторлар болгаш бекдик шынарлыг кан эдилдеринге хереглээр чүс муң тонна денжиз электрлик сугуу турар.

Кремиковский комбинатын Совет Эвилелинин акы-дуңма дуңмалыгы-биле тудуп турар. Ам ында инженер Падуровка баштаган дыка лей тудукчу-монтажчылар болгаш металлурттар ачыдып турар. Олар буттарынын дуржулазын болгар өнүктүргенге күзөлдө-биле дамчыдып берип берген. «Кремиковский металлургия комбинатын, база-ла моюң мурундагы улус тудулар шыкшак, акы-дуңма Совет Эвилелинин хун буюр улус дуңмалык ачыдында тудуп турар бер. Совет тускай эртемчилер кезеде эи берге хереглээр ачыдып, бистин ачыкчыларынык болгаш тускай эртемчилерине-биле кыды сугууну дериптерге бир демикти киришкен. Падуровун, Андеветин, Максимоветин, Грибововун, Шербакотун, Смирновун, Скоропустовун болгаш өскө-да он-он совет тускай эртемчилерин аттары бистин социалисттик буюу тургузууну күзүтүп-биле сыйып холбайлы өнүктүрүп турган турган чүсчүс, муң-муң кижилерин аттары-биле бир демик бисине үнөйлөп болуп алар» деп, бирги дома сугууну ачыдылгач кирген хун «Туду» деп болгар солуп берген.

1960 чылдын октябрыда ол тудууну шөккө алган болгар комсомол комбинатын тудууга улус ролду ойноп турар. Амгы үеде ол заводга 4 муң ажыг анык тудулаар бар. Бол шалыгы күш — чөлтү-биле эи дээрлерге саалдып турар 160 аныктар бригаданын ачыдып турар черинде.

Кремиковский — чүгөс тудуп чери өвөс, а канчал-да аажок улус өрөндөс комбинаты-дыр. Келир үеин металлургия бүдүрүгегине дыка хей мергежилди калдар негеттирер. Бүгүчү тудуулар болга маргары хүнүн металлургия-дыр. Эртек чылын чүгү-бүрү тур сугуларда муң ажыг кижик тускай эртемчилер чедип алган. Чаа улус бүдүрүгелер ачыдылгач кирген бо хүнүндө техниктик кадрларга негеледе улам өскөн болган ол негеледе хандыртар. Среда санында-ла инженерлерин болгаш дуржулазын тускай эртемчилерин үдүрүгелери-биле 194 техниктик курстарга кичээлдерин эртерип турар. Ичкан 3275 кижжары угда парта артына олуршкан өренип берген. Олар домичаларын, кан эдилдикчилеринин, прокат болгаш коксохимия черинин өренип ал турарлар. Чыл дургузуда ийи муң ажыг тускай эртемчилерине белеткээр база бир өрөндөс комбинаты чөбүк үеде ажиттынар.

Виктор Кузнецов. СЭТА-нын корреспонденти.

ВАЛЕНТИНА ПЕТРИШЕВАНЫҢ ҮЛГЕРИ-БИЛЕ

Совет пөс-таавычы Валентина Петришеваның ажыла хереглээр муңакчы аргалын эдеген чаартыкчыларын школланы Барын Чех областын Нейдек хоорайда ажиткан. Областын пөс-таавычылары ол чаартыкчы аргалы херек кырында ажитканын дуржулазын ай сайында солчуп турар. Амгы үеде Нейдекте камовды артылар фабрикасында Валентина Петришеваның улегери эдегенеринин саны 900 ажып турар. Олар совет пөс-таавычынын муңакчы аргалын ажитканында, бо чылдын үш кварталдарынын дургузуда 250 муң хире кронну (ол черинде акшазы) камал алганар.

Петришеваның ол аргалын Чехословакиянын пөс-таавы бүдүрүгелерине делгеми-биле негептеринин элекчилеринин бирөөсү Нейдекте фабрикада социалисттик күш-ажыл бригадаларын удурткучу Илона Сасакына болган.

Совет чаартыкчыларын ажитканын дуржулазын чехословак үлөтүрүчү өскө-да адырларында делгеми-биле ажитканын турар. 1961 болгаш 1962 чылдарда оларын негептерини 35 миллион крон хемчөөлдө камгалганын чехословак улус акы-агыйына берген.

Ивичалы-даа Югославиянын нефть арылгар заводтарында ачыдып кыдырылган болгаш иштиги хереглелерин хандырылган бодуштуң нефтинге четир — деп, нефть ажитканын талызы-биле кол инженер Владо Аксин чугалап турар.

...Банаттын төвү — Зреня хоорай соовуска артып калганда, газ ажитканы болгаш иштиги хереглелерин хандырылган бодуштуң нефтинге четир — деп, нефть ажитканын талызы-биле кол инженер Владо Аксин чугалап турар.

— Соруга болза кончүт бөдүң. Бойдус газынын малла көп турар холумай ылгар херек. Эки шынарлыг галты чогууру-биле ажитканы болза, акы-агыйы өвөс болуп болгай. Метан биле этанын газ дамчыкчы-биле Панчевода азот-химия заводунче чорудар. Бойдус газынын өскө холуматарын бажың ажитканын негептерин хандырылгыч, кылмаал удааларын болгаш пластиктиг массалар бүдүрүгелерине негептеринге чорудар — деп, Владо Аксин чугалап турар.

Владо Аксин бодууну ажыл-ажыгы дыка мыак. Ол чүгөс бо хүнүн өвөс, а чөбүк болган бо-лаа ийи келер үеин бүдүрүгелерин дугайын хереглээр-да чедир чугалаарына белен. Воеводинаң нефть болгаш газ курдаларынын базаныга улус нефть-химиянын төртүтүргенге, нефть ачыдып кылды улус заводту туттуунарына ол ам бүдүрүп турар.

Владо Аксин эртек болгаш педагогиктиг улус ажыды кылды турар. Воеводинаң нефтин болгаш галтын шичиленип чорудуп, ажитканы турар «Нефть-газ» бүдүрүгелерине техниктиг ителдигенинин өзүп келгенин сонугар чорудуң.

— 1952 чылда ийи инженерлер болгаш эртек техниктер ажитканып берген улус бисе. А ам бисте 100 инженерлер болгаш 300 хире техниктер бар. Олар шуну аныктар. Бистин ажитканы, ажитканып берген байлавыс Воеводинанын автономун крайнын черинде турар нефтин болгаш галтын 20 хузууга белен четпес. Бистин бо кылды турар ажитканынын келер үеинин дугайын буттарына-ла чугалап болур силер — деп, Владо Аксин чугалап турар.

Иван Титов. СЭТА-нын корреспонденти.

УКРАИН ССР. Киев—Крещатик төп орук. Фото В. СЫЧЕВТУУ. СЭТА-нын фотохрониказы.

ДАШТЫКЫДАН ДОПЧУ МЕДЭЭЛЕР

Совет космонавтар Цейлонда

КОЛОМБО. (СЭТА). Совет космонавтар В. Николаева-Терешкова, А. Николаев болгаш В. Быковский олар Коломбода чаде берген.

Космонавтарнын чедип илериини муруну чарында Коломбонда Ратнам аэропортунга чедип оорунтү бугу дургузунга найысалалык болгаш чогуунда суурларын чурттакчылары чыгып эгелен. Эртенгиниң таптыг-ла 10. 30 турда, майгүниел-

чен «ИЛ-18» шөлге көзп хонупкан болгаш цейлон болгаш совет муруне туктары-биле шимпел каан аэропорт бажынынга чедип келген. Воеводина болгаш культура министри И. Р. Налугалла совет космонавтарга димитрий адыш часазашыны болуп турда байыр чедирген.

Эртин алачыларга алдар болдуруп, сингалык мыстар ыр ырылан болгаш орхидейден кылган гирландаларны оларга тудулан. Совет космонавтар хой-ниитиниң төлөвилелери-биле, политиктиг партияларын удурткучулары-биле, парламент кижигүнери-биле танышкан. Цейлон болгаш

совет туктар-биле шимзең машиналар чыгыган чонуну азызы-биле оожум чорупкан.

Коломбоге кирер чедип чорда, найысалал чанының районуң даргазы Д. С. Гунаратне космонавтарга байыр чедирин, чүве чугалаан. Цейлон болгаш совет гимнастер чаныгылан турган. Валентина Николаева-Терешкова допчу харыс сөс чугалаан, цейлоннарга совет кижилерден изип байыры допчанын болгаш чуртка келдин деп чалааны дээш, Цейлонду чазаанга болгаш премьер-министр Сиримаво Бандаранаикеге өөрүп четиргенин илергейлээн.

СЭКП-ниң Программаның АКШ-та парлаан

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). «Интернейшнл Паблицерс» деп ном үндүрер чер Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының Программаның Н. С. Хрущевтиг тускай эге сөзү-биле чаа парлап үндүргөн.

Совет Эвилелинде коммунизм тургузушкунуң Программаның биле танышар хорук «совет системаның амыс үтканын, совет улустуң чүткүлү болгаш шын эчс соругдаларын американарнын өзэре билди алырынга дуздалар, а о: өзэрге, мээң ханы бүзүрүп турары-биле алырга, бистин улус улустарыныкы паразынга найыралды хөгжүдүрүңиз идишди болур, а ындагы болганда бугу денегейге тайбыныкы быжыклар» деп ол эге сөзүнде Н. С. Хрущев медеглел турар.

Акы-дуңмалышы сагыш-сеткил каттыштырылгасы

ГАВАНА. СЭТА-ның корреспондентин М. Буэвискийниң дамчыдып турары болза:

Кубага эрттирген, «венецуэл улус-биле сагыш-сеткил каттыштырылгыч иделгези» Гаваиа университетинде ноябрь 21-нчи кезээнде болган массалыг митинг-биле доозулган. Чырыдыкчы министр, Социалисттик революциянык чыгыс ай партиязынң нашоонал удуртулузынын кижигүүчү Армандо Харт митингге чүве чугалаан.

Латин Американык бугу-ле улустары шыкшак, Кубаның улусу болза, бодуңуң хамарышпас чоруд дээш демисекип турар. Венецуэланың ажитканы човыры-биле буттарынын сагыш-сеткил каттыштырылгыч турарын дугайын бүтүгөде дыналдыр медеглел турар деп, ол бодуңуң чугаазына медеглелэн. Хосталгалыг медеглел удуртурунга Венецуэланың Коммунисттик партиязынң чугула ролун Армандо Харт ойналап медеглелэн.

Венецуэл улус-биле сагыш-сеткил каттыштырылгыч холбоштырган массалыг митинглер болгаш хурдалар фабрикаларга болгаш заводтарга, албан болгаш өрөндөс черлеринге, Хостала ортулууну улус именелеринге болгаш көдөз ажыл-агый кооперативтеринге болтулан. Латин Американык чурттарын дарлап турар америка империализмин болгаш Ромуло Бетанкурниң диктаторлугу өзүгүрүмү ажитканын, таргачынар, албан-хаакчылар болгаш өрөндөкчилер каргал турганар. Бодуңуң хосталышынын дээш демисекип турар Венецуэланың маадарыг улусу-биле буттарынын сагыш-сеткил каттыштырылгыч турарын дугайын олар чыгыс эл-сеткил-биле медеглээн.

Президент Л. Джонсонун чөвүлежилгелери

ВАШИНГТОН. (СЭТА). АКШ-тын чаа президентин Лидон Джонсон АК бажында ноябрь 23-те эртенгиниң 9 шакта чедип келген. Ол чедип келген, дораан-на тип разведка эртелединиң начальниги Маккауи-биле болгаш өлген президент Кеннединиң нашоонал аймык чок хорук айтырыларын талызы-биле тускай ду-

залакчыны Макдворд Банди-биле ужурашкан. Оң соонда Джонсон АБШ-тың күрүне секретары Дин Раск-биле элзон үр чугалашкан.

Раск-биле ужурашканынын соонда чаа президент АКШ-тын камгалал министри Роберт Макнамара-биле ужурашкан.

ТОКИО. (СЭТА). «Катанаэ синон» дээр ном үндүрер чер Совет Эвилелиниң чорудуп турары тайбың жожа хөлбөс догунаашканын политиканың, а ол шикшип делгениң коммунисттик шимзеңшикениң чыгыс элдин айтырыларын чыраткан ийи номчу массалыг тираж-биле парлап үндүргөн.

АКШ-тын чазааның хуралы

ВАШИНГТОН. (СЭТА). АКШ-тын чаа президентин ноябрь 23-те болган хуралда президент Л. Джонсон чаалтык кижигүнерин буттарынын албан-хулаалгелеринге хевээр артарын дээш.

АКШ-тын күрүне секретары Д. Раск болгаш АБШ-тын КНО-да төлөлекчи Э. Стивенсон олар буттарынын талызы-биле тускай ду-

рынын делгени турарын чаалтык кижигүнеринин өмүзөөнлөп президентке бүдүртек болгаш буттарынын албан-хулаалгелеринге артар чыгарылып берген.

Эртинде президент Джонсон мурунда АКШ-тын президентин турган Д. Эйзенхауэр-биле АК бажында ужурашкан.

Японияга соңгулда түннели

ТОКИО. (СЭТА). Япон парламентиң адык палатаныңа соңгулданың доозулган түннели апаа чыраан. Адык палатага 467 оуттардан чагырыкчы либерал-демократтык партия 283 оуттарын алган, ол болза палатаның дүжүрүгенин мурунда тургандан 3 оутка өзгөжөөн ол. Ичканарга оппозициянык партиялар палатага буттарынын төлөвилелерин кыдыткан. Социалисттик партия ам 144 оутту алган (мурунда—137 турган), коммунисттик партия 5 (мурунда—3), демократтык социализмин партиясы 23 (мурунда—14) оутту алган. Артык оуттар «ханаарыштарга» оонажым турар.

Б. Рассельдин медеглели

ЛОНДОН. (СЭТА). Сурагылы философ болгаш Англиянын хей-ишти ажитканыкы Бертран Рассель АКШ-тын президентин Кеннединиң өлүгүн чорук-биле холбоштыр дараазында медеглели кылган:

«Президент Кеннедини араатаның өзү-биле «дүргөн чорукка мен дапызы-биле холумдан түр мен». Совет Эвилели-биле дугуракулганы чедип алырынга ол шын сеткили-биле чүткүп турган болгаш Кеннединиң салгакчыоң оң политиканын үргүзүчүлөр боор деп илептер түр мен».

Освальдыны боолаан кижик таныттыңан

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Ли Харви Освальдыны боолаан кижик таныттыңан, ол болза Даллас хоорайның чурттакчы, дүнекини ийги чергенин күлүвүнү ээи Джек Раби деп кижик болган. Полиция Рабини үч таанып турарын репортерларга дынаптар. Освальдыны өсүртүп эске-

Бужар дайын үргүлчүлөп турар

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Муруну Вьетнам шерияг болгаш оларнын америка «чөвүлөкчлери» чөбүк чаа болган эргилдениң соонда мурун-

вьетнам партизаннарга удур дайыны чөв болганда катап эгелээн деп, Ассошиейтед Пресс агентствел Сайгондан дынаптар турар.

МАССАЛЫГ ТИРАЖ-БИЛЕ

ТОКИО. (СЭТА). «Катанаэ синон» дээр ном үндүрер чер Совет Эвилелиниң чорудуп турары тайбың жожа хөлбөс догунаашканын политиканың, а ол шикшип делгениң коммунисттик шимзеңшикениң чыгыс элдин айтырыларын чыраткан ийи номчу массалыг тираж-биле парлап үндүргөн.

ГРИППТИ НЕПТЕРЕТПЕНЕР

Грипп — халлабырыл аарык. Чарааның чаштанчызында азыркы быжыгырында болгаш чөбүк турган чугалаашканында дамчып халлаар; аарык кижиниң дамчызында болгаш чөдүргенин, ошакшырында болгаш хол түтүп медеглелеринде аарык кижиниң ажитканын турган аржым-ылды, думчук аржымылда, азы-савазында болгаш өскө-даа чүдүрүчү дамчыштыр халлаар аарык.

Грипп козулууда думчук суу түктүрү-биле, чөдү-биле, ийити кошкаакшыны-биле болгаш эң ийити-биле (температура-биле) аарып илээр.

ГРИППТЕН ААРЫ БЕРГЕН ҮЕНЕРДЕ ДОП-ДОРААН ЭМЧИГЕ БАРЫНAR БАЗА ЭМЧИНИН АЙЫТКАН ЧУРУМУН БОЛГАШ ЭМНЭЭШКИНИН ШЫҢГЫ САГЫНАР!

Бодун болгаш долгандыр турарларын ГРИППТЕН КАНЧААР КАМГАЛААРЫЛ! Чөдүрүчүлө болгаш азырларында долгандыр турарлардын өскөр өрүнүш, аскылары болгаш думчуларын думчук аржым-ылды дугулар, шала кырыч дүктүрүчүлөр.

Хол түтүп медеглелер, ошакжы чоруктан чылаар.

Холуларын үргүчү-ле чунар, мага-бодуларын, иштиги болгаш даштык хевириниң аргылаашканын сагынар. Холуларын чер чириндерин мурунда чунар. Грипптен араан кижик-биле чагыс орунга дулаанар, ийити аржымылды, думчук аржымылды, дожети болгаш өскө-даа хеп чүгү-лүн ажитканын, база чыгыс савадан ченимнедер.

Бодуларын организмдерин спорт-биле болгаш гимнастика-биле быжыклар. Аары агаарга үргүчү үнүп турарлар.

Грипптен араан демектерди үргүчүлө шылаар, уруглар салдык, эскилече чорутунар, өскө уругларга чагаттайлар.

Грипптен араан иелер уругуна ажаарында, а малагы уругуна ажаарында аскылары болгаш думчуларын марды-биле дүй шып алар.

БЫР ЭВЕС БАЖЫНЫНДАРДА ГРИППТЕН АРААН КИЖИ БАР БОЛЗА, ЧУНУ КЫЛЗА ЧОГУУРУЛ!

Аргалык-ла болза, аарык кижини калдык кижилерден аңгылар. Аарык кижиге тускай орундан аңгылар берирер.

Бир өвөс аарык кижини аңгы өрөндөс чыттырар арга чок болза,

Польша металлургия хереглээр совет дерилге

Акы-дуңма ийи чурттар болур Польша биле СССР-ин аразында экономиканык кыды ачыдылгач чыл келген тудум-на быжыгып турар.

Совет Эвилелинин дуңма-биле Чаа Гутеде металлургия комбинатында беш дугаар дома сугууну, кан шуткуур үшкү заводту, чыл сайында 1,5 миллион тонна кан эдилдерин бүдүрүчүлүгү чаа прокат цегин тудуп кылды.

Совет Эвилели Ченстоховада Берт аттыг металлургия заводунга кылды прокаттын чаа цегин, амгы үеде алгым тудуп турар «Заверче» заводунга — хооралар кылдыр цехти, а Островцеве М. Новотко аттыг за-